

მართლმადიდებლობა

და

ეკონომიკა

ORTHODOXY AND ECONOMY

ინეზა გაგნიძე

INEZA GAGNIDZE

II შევსებული და გადამუშავებული გამოცემა

II FILLED AND REVISED EDITION

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტი

ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

თბილისი 2013

Tbilisi 2013

მართლმადიდებლურ სწავლებასა და ეკონომიკის თეორიას შორის კავშირის მოძებნა, ერთი შეხედვით, შეიძლება რთული და ანტაგონისტურიც მოგვეჩვენოს. ეს იმის გამოა, რომ ინდივიდთა უმრავლესობისთვის ეკონომიკური საქმიანობა ძირითადად მხოლოდ მოგებას, გადასახადების დამალვასა და შემოსავლის კორუფციული გზებით მიღებასთან ასოცირდება, მართლმადიდებლური სწავლება კი, ადამიანებს კეთილსინდისიერებას უქადაგებს. ავტორი ცდილობს აღნიშნული საკითხის გადაწყვეტას შედარებითი ანალიზის გზით.

წარმოდგენილი ნაშრომი აღნიშნულ თემაზე წლების მანძილზე ჩატარებული კვლევის ლოგიკური გაგრძელებაა და არის 2007 წელს ამავე სახელწოდებით მომზადებული ბროშურის შევსებული და გადამუშავებული ვარიანტი. იგი ეხება რელიგიისა და მეცნიერების, ეკონომიკაში მოქმედი ძირითადი პრინციპების, შიდასაფირო ურთიერთობების, ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის პრობლემების ხედვას მართლმადიდებლური მოძღვრების ასპექტით.

ნაშრომი გათვალისწინებულია ეკონომისტებისა და დაინტერესებული მკითხველის ფართო წრისთვის.

რედაქტორები: ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი რევაზ გოგოხია

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ბაბულაია (დოდო) მღებრიშვილი

კონსულტანტი: არქიმანდრიტი ლაზარე (გაგნიძე)

რეცენზენტები: ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი გიორგი შიხაშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი ირინა გოგორიშვილი

ISBN 978-9941-22-137-8

Publishing House “UNIVERSAL”

19, I. Chavchavadze Ave., 0179, Tbilisi, Georgia: 32 236 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

Finding the links between orthodox teaching and theory of economics, at first glance, may seem difficult and even antagonistic. This is due to the fact that the economic activity for the majority of individuals is associated only with gaining profits, concealing taxes and getting income through the corrupt ways whereas the orthodox teaching preaches the conscientiousness in people. The author tries to settle an issue by the comparative analysis.

The present work on this topic is a logical continuation of researches conducted for years and is a filled and revised version of the brochure prepared with the same name. It deals with the vision of religion and science, the basic principles of economics, inter-company relations and the problems of country's competitiveness by the aspects of orthodox doctrine.

The work is for economists and a wide circle of interested readers.

Edited by **Revaz Gogokhia**, Doctor of Economic Sciences, Professor
 Babulia (Dodo) Mghebrishvili, Doctor of Economics, TSU Associate Professor
 Consultanting **Archimandrite Lazarus (Gagnidze)**

Reviewed by **Giorgi Shikhashvili**, Doctor of Economics, TSU Associate Professor
 Irina Gogorishvili, Doctor of Economics, TSU Associate Professor

ISBN 978-9941-22-137-8

Publishing House “**UNIVERSAL**”

19, I. Chavchavadze Ave., 0179, Tbilisi, Georgia: 222 36 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

*„რამეთუ მეუფე არს ყოვლისა ქუეყანისაი
ღმერთი, უგალობდით მას მეცნიერებით“
ფსალმ. 46*

*„გაუაზრებელ სარწმუნოებას ღვთის მონობამდე მიყავს ადამიანი,
ხოლო გააზრებულ რწმენას კი ღმერთთან მეგობრობამდე“
კლიმენტი ალექსანდრიელი*

*„მეცნიერება და სარწმუნოება კი არ ეწინააღმდეგება ერთმანეთს,
არამედ ისინი ავსებენ ერთმანეთს. ეს ჰარმონიული განვითარება
უნდა იყოს ყოველ ადამიანში“
სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II*

ავტორის აგან

საზოგადოდ ადამიანთა განწყობა მეცნიერებისა და რელიგიის ურთიერთობისადმი სამგვარია: ერთნი მეცნიერების სახელით რელიგიას უარყოფენ, მეორენი – რელიგიის გამო უნდობლობით ეკიდებიან მეცნიერებას, მესამენი კი, ადამიანის სულის ამ ორ მოთხოვნილებას შორის ცდილობენ ჰარმონია იპოვონ.

ჩემთვის მართლმადიდებლური სწავლებისა და ეკონომიკის თეორიის ერთმანეთთან დაკავშირების პირველი მცდელობა შედგა 1996 წელს, სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციაზე. შემდგომში, თავად გავხდი სამეცნიერო კონფერენციის - „ქრისტიანობა და ეკონომიკა“, ერთ-ერთი ინიციატორი და ორგანიზატორი. აღნიშნულ თემატიკაზე მიმდინარე წელს ქ. გორში გამართული კონფერენცია რიგით VII იყო. კონფერენციაზე წარმოდგენილმა 26 მოხსენებამ დაადასტურა, რომ საქართველოს უნივერსიტეტებსა და სხვადასხვა პრო-

ფილის ორგანიზაციებში კვლევები მართლმადიდებლობისა და ეკონომიკის ერთობლივად კვლევის გარშემო ინტენსიურად მიმდინარეობს, რასაც გულითადად მივესალმებით.

მკითხველის სამსჯავროზე გამოტანილი ნაშრომი „მართლმადიდებლობა და ეკონომიკა“ ერთი შეხედვით, ერთმანეთის საპირისპირო აზროვნების სტილის დაკავშირებისა და მათი თანაკვეთის არელების მოძებნის კიდეც ერთი მცდელობაა. წარმოდგენილი ნაშრომი მისი პირველი გამოცემის გადამუშავებული და შევსებული ვარიანტია. აღვნიშნავთ იმას, რომ არ ვცდილობთ ვინმეს ჩვენი შეხედულებები თავს მოვახვიოთ, ნებისმიერმა თქვენგანმა საკითხი შეიძლება გაცილებით სრულყოფილად ან სხვა კუთხით წარმოაჩინოს. ჩვენი მხრივ, მუშაობას კვლავ ვაგრძელებთ და ყოველ გამოთქმულ წინადადებასა და რჩევას დიდი გულისხმიერებით მოვეკიდებით, რისთვისაც წინასწარ გიხდით მადლობას.

ინეზა გაგნიძე

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის

ასოცირებული პროფესორი

FROM AUTHOR

In general, the mood of the people to the relation of religion and science is of three kinds: some deny the religion on behalf of scientists, while others distrust the science due to religion and there are some who try to find harmony between these two demands of human soul.

For me, the first attempt to connect the orthodox teaching and theory of economics took place in 1996 at the scientific - practical conference. Later, I became one of the initiators and organizers of scientific conference on "Christianity and Economics". The VII conference on the named topic was held in Gori at the current year. 26 reports presented at the conference confirmed that the studies around the joint research of Orthodoxy and Economics at the universities of Georgia and organizations of different profiles were conducted intensively, which is warmly welcome.

The work "Orthodoxy and Economics" brought to the reader's judgment, at the first glance, is another attempt to find the connection of the style of opposite sense to each other and their intersection areas. The presented work is a revised and completed version of the first edition. We note that we don't try to dictate our opinions to anyone, any of you may present an issue more fully or by other way. We still continue the work and carefully accept each expressed proposals and advices, for which we thank you in advance.

Ineza Gagnidze

Doctor of Economics,

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Associate Professor

განათლებისა და რწმენის ურთიერთკავშირის

სინერგიული ეფექტის შესახებ*

საქართველოს სახელმწიფოებრიობის 3000-წლიანი ისტორიის მეორე ნახევარზე მეტი მთლიანად განისაზღვრა მართლმადიდებლური ცხოვრების წესითა და მისთვის უკიდურეს აღმოსავლეთში მყარი პლაცდარმის ფუნქციის აღსრულებით, რა როლიც ჩვეულებრივ საველე ბრძოლაშიც კი ურთულესი შესასრულებელია და ამიტომ დიდი ქართველებითაც აღინიშნა. თუ ამ პრობლემას ენისა და კულტურული ტრადიციების თვითმყოფადობის შენარჩუნება-დაცვისა და თაობებისათვის გადაცემის პრიზმაში განვიხილავთ, სურათი გაცილებით მუქ ფერებში წარმოგვიდგება. აღნიშნულის გამო, მართლმადიდებლური სარწმუნოება შეისისხლხორცა ქართველმა ერმა არა მარტო თავისი ცხოვრების სტილში, არამედ აზროვნებაშიც და ასახა მსოფლიო მნიშვნელობის მქონე პოეზიისა და მწერლობის, ასევე უნიკალური ხალხური ფოლკლორის ნიმუშებში. ისტორიულად, ქართველის ცნობიერებაში ბრძოლა სიცოცხლისათვის, სამშობლოსათვის და სარწმუნოებისათვის ერთმანეთისაგან განუყოფელი იყო, ხოლო სახარებისეული სიბრძნე – სამოქმედო წესების მარეგულირებელი.

დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდგომ საქართველოს საგანმანათლებლო სფეროში მრავალი რეფორმა გატარდა, რაც საზოგადოებამ არაერთგვაროვნად შეაფასა. ხშირად ურთიერობებში ისეთი ნორმების დანერგვის მცდელობა იყო, რაც აშკარად ეწინააღმდეგებოდა ქვეყანაში საუკუნეების მანძილზე დამკვიდრებულ ურთიერთობის წესებს. აღნიშნულის გამო, ვფიქრობთ, რომ განათლების სფეროში გასატარებელი რეფორმები კარგად უნდა იქნეს მომზადებული და მისადაგებული ეროვნულ ცნობიერებას.

თანამედროვე მსოფლიოში ინტელექტუალური საქონლისა და მომსახურების მსოფლიო ბაზარი ტრადიციულ ბაზრებზე ხუთჯერ უფრო სწრაფად იზრდება¹. აღნიშნულიდან

* მასალა გადამუშავებულია და ეყრდნობა: ი. გაგნიძის მიერ 2013 წლის 30 ივლისს ქ. გორში „ქრისტიანობა და ეკონომიკა“ VII სამეცნიერო კონფერენციაზე წაკითხულ მოხსენებას „განათლებისა და რწმენის ურთიერთკავშირის სინერგიული ეფექტის შესახებ“.

¹ გელაშვილი ს., განათლებიდან მიღებული სარგებელი და მისი სტატისტიკური გაზომვის მეთოდები, ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“, თბ. #2, 2012, გვ. 65-80.

გამომდინარე, ნებისმიერი სახელმწიფოსთვის მნიშვნელოვანია განათლების სფეროს მართვა-ფუნქციონირების ეფექტიანობაზე ზრუნვა.

საზოგადოდ, განათლება არის ცოდნის, უნარის, დახელოვნების, აზროვნების კულტურის, ხასიათის და სხვა თვისებების სწავლებისა და განვითარების პროცესი ლეგალურ სასწავლო დაწესებულებებში. სასწავლო აქტივობა გულისხმობს ცოდნის წარმოებასა და განაწილებას, რომელიც ტარდება რეგულარულად სასწავლო ინსტიტუტებში, დაწესებულებებში ან სხვაგან. აქცენტი ასეთ დაწესებულებებში გაკეთებულია ოფიციალურად მიღებულ საგანმანათლებლო სისტემაზე. აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ სასწავლო პროცესი მიმდინარეობს სხვა ინსტიტუტებშიც, როგორიცაა ეკლესიები, სამხედრო დაწესებულებები, სამოქალაქო ორგანიზაციები, კლუბები, ბიზნეს-ფირმები და სხვა.

მიმოვიხილოთ განათლების სისტემაში სახელმწიფოს ჩარევის აუცილებლობის არგუმენტები, ესენია:

- გარე ეფექტების არსებობა;
- სახელმწიფოს მიერ უმცირესობის უფლებების დაცვა;
- განათლების როლის ზრდა დემოკრატიის განვითარებაში;
- სასტარტო შესაძლებლობათა თანასწორობის უზრუნველყოფა;
- „საერთო ღირებულებების“ დადგენის აუცილებლობა;
- ეკონომიკურ ზრდაზე განათლების ეფექტის განსაზღვრა².

ზემოაღნიშნულიდან ჩანს, რომ სახელმწიფოს მხრიდან განათლების სისტემაში ჩარევის ერთ-ერთი არგუმენტია "საზოგადოებაში „საერთო ღირებულებების“ დადგენის აუცილებლობა". აღნიშნული კი, ჩვენი აზრით, იმას გულისხმობს, რომ განათლების პროცესში აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს მსოფლიო ღირებულებებისა და კონკრეტული ქვეყნის ქცევის სტანდარტების ჰარმონიული გათავისება ახალგაზრდებში, რაც საბოლოოდ უნდა აისახოს კიდევ მათ ქცევაზე.

იმის ასახსნელად, თუ როგორ განათლებას ვთვლით მისაღებად, გვსურს ვისარგებლოთ წმ. გაბრიელ ეპისკოპოსის სიტყვებით: „განათლება მარტო მაშინ არის კარგი და მხოლოდ იმისთანა განათლება არის კარგი, რომელიც ადამაღლებს და გააკეთილებს კაცსა

² მაღლაკელიძე შ., სახელმწიფოს როლი განათლებაში, <http://videochannel.iliauni.edu.ge>

ყოვლის მხრით, და არა მხოლოდ ერთსა, თუ გინდ უმაღლესსა, მისსა ბუნების მხარესა. თვითონ სწავლა არის ორპიროვანი იარაღი; შეიძლება კაცმა მოიხმაროს ის კეთილ საქმეზეც და ბოროტზედაც, სასარგებლოდ და საზარალოდ თავისა თვისისა და სხვათა. საქმე უმაღლესია სიტყვაზე, ცხოვრება უძვირფასესია სწავლაზე.

სწავლამ, განათლებამ უნდა გააუმჯობესოს ყოველნი საქმენი ჩვენნი, მთელი ჩვენი ცხოვრება. რა სასარგებლოა, როდესაც კაცის გონება სავსეა მრავალგვარი ცოდნითა, ხოლო მისი საქმე და ცხოვრება სრულებით არ განსხვავდება უსწავლელ კაცთა საქმისა და ცხოვრებისაგან³. ვფიქრობთ, ამ სიტყვებშია მოცემული ის მოდელი, რაც საქართველოს განათლების სისტემამ კარგად უნდა გაითავისოს.

საღმრთო სიბრძნემ საუკუნეებს გაუძლო და დღესაც უდიდეს სამსახურს უწევს ადამიანს. ბიბლიის მიხედვით, ჭეშმარიტების შემეცნებისთვის საჭიროა როგორც რაციონალური (ლოგიკური, ცდისეული), ასევე ირაციონალური (ინტუიტიური, მისტიკური) გაგების, წვდომის, ჭვრეტის კულტურა. სარწმუნოებისა და მეცნიერების დაპირისპირება ნიშნავს შემეცნების საზღვრების შევიწროვებას, სამყაროს შესახებ არასრული, ცალმხრივი წარმოდგენის შექმნას. ქართული კულტურა ყოველთვის გამოირჩეოდა გულისა და გონების ჰარმონიული მონაწილეობით შემეცნებისა და შემოქმედების პროცესში⁴.

ის, რომ განათლება (ცოდნა, მეცნიერება) და რწმენა ერთმანეთს არ ეწინააღმდეგება და პირიქით აძლიერებს ერთურთს, აღნიშნულია მსოფლიოში ცნობილი მოაზროვნეების განონათქვამებში. ი. ვ. გოეთე წერდა: „როგორადაც არ უნდა მოინდომოს ადამიანმა, ბუნება და მასში მიმდინარე პროცესები გონებაზე უნაშთოდ არ იყოფა, ანუ ყველგან და ყველგან რჩება ადგილი ირაციონალურისათვის, რწმენისათვის“⁵. მ. ებნერ-ემენბახი ფიქრობდა, რომ: „მთელი ცოდნა იწყება ეჭვით და მთავრდება რწმენით“⁶. ა. აინშტაინი წერდა: „მეცნიერება რელიგიის გარეშე ხეიბარია, ხოლო რელიგია მეცნიერების გარეშე - ბრმა“⁷. ცნობილი

³ ქადაგებანი იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისა _ ტ. I, თბ., 1990.

⁴ მუდმივმოქმედი სამეცნიერო სემინარი: „ეროვნული თვითმყოფადობა საკაცობრიო ღირებულებების კონტექსტში“, პრეამბულა, საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიასთან არსებული ქრისტიანული კვლევის საერთაშორისო ცენტრი, თბ., 2012, www.logos.org.ge

⁵ რწმენა და ცოდნა, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 31.

⁶ კუპრავა ვ., სიბრძნის საუნჯე, ნაკადული, თბ., 1987, გვ. 490.

⁷ www.goodreads.com/author/quotes/9810.Albert_Einstein

მკვლევარი მ. პლანკი წერდა: „მეცნიერება და რელიგია სინამდვილეში არ უპირისპირდება ერთმანეთს, არამედ ნებისმიერი მოაზროვნე კაცისათვის ისინი აუცილებელია ერთმანეთის შესავსებად და გასაღრმავებლად“⁸. დიდი მეცნიერი ა. ამპერი ახალბედებს ასწავლიდა: „უფრთხილდი მარტო მეცნიერების შესწავლას. ისწავლე გამოიკვლიე ქვეყნიერი; ეს ვალია მეცნიერის კაცისა; გარნა ხილულ ქვეყანას განიცდიდე ერთის თვალთ, მეორე კი დაუცხრომელად მიაპყარ საუკუნო ნათელს. ერთის ხელით გამოიკვლიე ბუნება, მეორით კი, როგორც ბავშვს მამის კალთა, გეპყრას ბოლო ღვთის სამოსელისა“⁹.

განათლებისა და მეცნიერების ურთიერთკავშირის შესახებ მსჯელობისას საქართველოს პატრიარქი ილია II აღნიშნავს: „თავისთავად მეცნიერება ღვთისაგან ნაკურთხია. იგი ადამიანის ინტელექტის, ადამიანის, როგორც ღვთის ხატების, მიღწევაა. ამიტომაც მეცნიერების მონაპოვარი დალოცვილია და უნდა გამოიყენებოდეს პროვნების სულიერი და ფიზიკური კეთილდღეობისთვის მხოლოდ და არა მის დასათრგუნად. ზოგჯერ ამბობენ: მეცნიერება და რწმენა ერთმანეთს ეწინააღმდეგებაო. არ არის სწორი. განა შეიძლება ისინი დაუპირისპირდნენ ურთიერთს, როდესაც ჩვენი ყოფის სულ სხვადასხვა სფეროებს მოიცავენ: რწმენა – სულიერს, მეცნიერება – მატერიალურს? ისინი ერთმანეთს კი არ გამორიცხავენ, არამედ ავსებენ და აუცილებელნი არიან პიროვნებისა და საზოგადოების ნორმალური განვითარებისა და არსებობისათვის“¹⁰.

აქვე გვსურს მოვიყვანოთ ილია ჭავჭავაძის (წმ. ილია მართალი) სიტყვა წარმოთქმული იმერეთის ეპისკოპოსის, წმ. გაბრიელის (ქიქოძე) დასაფლავებაზე, სადაც მან აღნიშნა, რომ „... ბევრსა ჰგონია, რომ მეცნიერება და სარწმუნოება ერთმანეთში მოურიგებელნი და მოუთავსებელნი არიანო. იგია მაგალითი ამ მორიგებისა და მოთავსებისა.

ბატონებო ქვეყანა სავსეა ხილულითა და არა-ხილულითა ადამიანის სულიერ და ხორციელ თვალისათვის. ერთის ბრძენისა არ იყოს, „ზოგი საგანია, რომ თუ არ დაინახე ვერ ირწმუნებ და ზოგი კი იმისთანა, თუ არ ირწმუნე ვერ დაინახავ“. ბუნება ადამიანისა იმისთანაა, რომ სულთა-სწრაფვა ჩვენი ერთსაც ეტანება და მეორესაც, საცნაურად ორისავ გზით, და

⁸ რწმენა და ცოდნა, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 25.

⁹ ღირსი მამა ალექსი (შუშანია) – თბ. 1999, გვ. 185.

¹⁰ საქართველოს დიდება, ღვთიური სიბრძნის მართლმადიდებლური ენციკლოპედია, შემდგ. კალანდაძე გ., თბ., 2009, გვ. 67-68, 246.

მით უფრო, რაც ადამიანი თვალხილულია და გონებაგადვიმებული. ნება-უნებლიეთ ამ ორს სამფლობელოში დადის მოუსვენრად გონება და გული ადამიანისა, რომ იპოვოს ბინა და იქ დაღალული სული შეასვენოს ხოლმე გულთამცრისაგან და მსოფლიო ღელვისაგან.

ამ ორ სამფლობელოთა შორის შემაერთებელ ხიდსა სწნავს მარტო სიბრძნე, რომელიც ასე იშვიათია ამ წუთისოფელში, რომლითაც ასე სავსე იყო განსვენებული მღვდელმთავარი და რომელიც ჩემის ფიქრით, სხვა არა არის რა, გარდა მეცნიერების და სარწმუნოების ერთმანეთში ბედნიერად მორიგებისა ერთმანეთის შეუბღალავად და დაუმონებლად (მოგეხსენებათ გაბრიელ ეპისკოპოსს გამოკვლევები ქონდა ფსიქოლოგიაში – ი.გ.). ამისთანა სიბრძნეს სწვდებოდნენ მარტო იმისთანა გენიოსები, როგორიც ნიუტონი და სხვანი მისებრი, ერთსა და იმავე დროს ღვთის და ბუნების მეტყველნი¹¹.

სიბრძნე ზირაქისა გვასწავლის „ყოველი სიბრძნე უფლის შიშია და ყოველ სიბრძნეში კანონის აღსრულებაა. ჭკუანაკლი, მაგრამ ღვთის მოშიში სჯობს დიდად გაბრძნობილს, მაგრამ სჯულის დამრღვეს“ (თ.19-20). თავისი გონიერებით ცნობილი მეფე სოლომონი კი მიუთითებდა, რომ „უფლის შიში სიბრძნის სათავეა, სიწმინდეთა ცოდნა კი, გონიერება“ (იგავნი სოლომონისა, თ.9;10).

მსჯელობის გაგრძელება გვსურს ძველი და ახალი აღთქმის მიხედვით. ბიბლიაში წერია, რომ „გველი ყველაზე ცბიერი იყო ველურ ცხოველთა შორის, რომლებიც უფალმა გააჩინა“ (დაბ.3;1)¹² (ასევე სხვა თარგმანში მოცემულია, „ხოლო გველი იყო უგონიერესი ყველა მხეცს შორის ქვეყანაზე, რომლებიც შექმნა უფალმა“¹³). გველმა იცოდა, თუ რა მოყვებოდა აკრძალული ხილის მიღებას (ე.ი. ძველ აღთქმაში ცბიერება, გონიერება იზომებოდა ცოდნის და ინფორმირებულობის შესაბამისად) და ღვთის შიშის გარეშე არსებულმა ასეთმა ცოდნამ, შეაცდინა ედემის მკვიდრნი და ღვთის წყევლის ტვირთით დააკარგვინა მათ უფლის სამყოფელი. დაიწყევლა ადამიც („მიწა დაიწყევლოს შენს გამო: ტანჯვით მიიღებდე მისგან საზრდოს მთელი სიცოცხლე. პიროფლიანი ჭამდე პურს...“ დაბ 3;17-19), ევაც („სატანჯველს გაგიმრავლებ ...“ დაბ. 3;16) და გველიც („მუცლით იხოხდე და მტვერი ჭამო მთელი

¹¹ ქადაგებანი იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელისა _ თბ. ტ. I, 1990, გვ.10.

¹² ბიბლია, საქართველოს საპატრიარქოს გამოცემა, თბ., 1989, გვ. 14.

¹³ ძველი აღთქმა (ახალი თარგმანი თანამედროვე ქართულ ენაზე, ხელმ: პროტოპრესვიტერი გიორგი გამრეკელი), http://www.patriarchate.ge/?action=sagvto_cerili

სიცოცხლე...“ დაბ. 3;14). ხაზგასასმელია, რომ უფლისგან დაიწყებულა არა მარტო შემცდენელი (გველი), არამედ მისი დამჯერნიც, რომლებმაც უგულვებელყვეს უფლის დარიგება.

შემდგომ, ახალ აღთქმაში გველი ასოცირდება სიბრძნესთან (საგულისხმოა, რომ გველი აღმოსავლეთშიც სიბრძნის სიმბოლოდაა მიჩნეული). სასურველია გავიხსენოთ, რომ ძველ აღთქმაში მოსეს მიერ გველის უდაბნოში ამადლების ფაქტი მოხსენიებულია ახალ აღთქმაშიც, რაც ძველი და ახალი აღთქმის დამაკავშირებელი ერთ-ერთი ხიდია. იოანეს სახარებაში წერია, „ვითარცა-იგი მოსე აღამაღლა გუელი უდაბნოს, ეგრეთ ჯერ არს ამადლებად მისა კაცისაი“ (იოანე 3;14).

ბოროტების სიმბოლოდან გველის სიბრძნის სიმბოლოდ მეტამორფოზას საუკეთესოდ ხსნის ბერი ეფრემ ფილოთეველი „და როგორც ყოველი, გველისაგან დაკბენილი, ძელზე ჩამოკიდებული რვალის გველის შეხედვისას იკურნებოდა, ასევე ქრისტიანიც, რომელსაც სწამს ქრისტესი, ისწრაფვის უფლის ცხოველსმოყველი იარებისკენ, იღებს მის ხორცს და სვამს ყოვლადწმიდა სისხლს, ცოდვის – სულიერი გველის – ნაკბენისგან იკურნება. ამ ყოვლადწმიდა საზრდოს მიღებით მას ეძლევა სიცოცხლე, რომ განახლდეს და ახალ ქმნილებად იქცეს“¹⁴. ამგვარად, უფლის შიშის გარეშე ბოროტებადქცეული ცოდნა უფლის რწმენით სუფთავდება და მისგან კურთხეული ხდება ახალ სიმაღლეებზე ასასვლელად, კერძოდ, „აჰა მე მიგავლინებ თქვენ, ვითარცა ცხოვართა შორის მგელთა: იყვნით უკუე მეცნიერ, ვითარცა გუელნი, და უმანკო, ვითარცა ტრედნი“ (მთ.10;16). „და რაჟამს მიგცნენ თქვენ, ნუ ჰზრუნავთ, ვითარ ანუ რასა იტყოდით, რამეთუ მოგეცეს თქვენ მას ჟამსა შინა, რასა-იგი იტყოდით. რამეთუ არა თქვენ იყვნეთ მეტყუელნი, არამედ სული მამისა თქვენისაი, რომელი იტყოდის თქვენ შორის“ (მთ.10; 19-20). ანალოგიური აზრია მოცემული წმიდა წერილებშიც, კერძოდ, „მიხარის უკუე თქვენთვის და მნებავს თქუენი, რაითა ბრძენ იყვნეთ კეთილისთვის და უმანკო – ბოროტისთვის“ (რომ.16,19), ასევე, „რამეთუ სიწრფოებითა და ჭეშმარიტებითა ღმრთისაითა და არა სიბრძნითა ხორციელითა, არამედ მადლითა ღმრთისაითა ვიქცეოდეთ სოფელსა შინა“ (II კორ.1;12).

¹⁴ ბერი ეფრემ ფილოთეველი, მამობრივი დარიგებანი, წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სავანე ჩაკიდული თხემები, თბილისი, 2012, გვ. 379.

და როცა პავლე მოციქული წერს, რომ „საიდუმლოსა მას ღმრთისასა და მამისასა და ქრისტესსა, რომელსა შინა არიან ყოველნი საუნჯენი სიბრძნისანი და მეცნიერებისანი დაფარულნი“ (კოლ. 2; 2-3), შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ რწმენისა და განათლების (ცოდნის) ერთიანობაში ყველა საიდუმლოს გასაღები მევეს, ამიტომ ასპარეზი ფართოა და როგორც მიუთითებს წმ. იაკობ მოციქული „ვინ არს ბრძენ და მეცნიერ თქვენ შორის, აჩვენენ კეთილად სვლისაგან საქმენი თვისნი სიმშვიდითა სიბრძნისაითა“ (იაკ. 3; 13).

ვფიქრობთ, სწორედ აღნიშნულის გამო, წერს საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი ილია II, რომ: „თავისი ფუნქციის სწორად შეფასებას და შესრულებას ინტელიგენცია შეძლებს მხოლოდ მაშინ, თუ თავის ცოდნას რწმენას დაუკავშირებს. ოდენ ამ შემთხვევაში მიაღწევს ის დიდ და სასურველ შედეგებს... საქართველოს კულტურული, ინტელექტუალური, თუნდაც მატერიალური პოტენციალის აღორძინება სულიერი ამაღლებით უნდა დაიწყოს. მეცნიერების და მის წარმომადგენელთა სულიერება იქნება სათავე ჩვენი ქვეყნის განახლებისა“¹⁵.

¹⁵ კალანდაძე გ., დასახელებული ნაშრომი, გვ. 68-69.

საქართველოში მონასტრების საგანმანათლებლო

ფუნქციის აღდგენის შესახებ

საზოგადოდ ნებისმიერი მთავრობის წინაშე დგას ორი ამოცანა: პირველი, კონკურენტუნარიანობის მისაღწევად მას ესაჭიროება კერძო სექტორსა და სხვა მხარეებს შორის ეფექტიანი დიალოგისა და საქმიანობის წარმართვა. მეორე, საკუთარი ეკონომიკური პოლიტიკის წარმატებისთვის, ესაჭიროება ეფექტიანი რეგიონული პოლიტიკა, ინვესტიციების მიმზიდველობა, სათანადო უნარების განვითარება და ინოვაციურობა. ორივე აღნიშნული ამოცანა წარმატებით წყდება კლასტერების საშუალებით¹⁶. კლასტერის კონცეფცია წარმოადგენს ქვეყნის ეკონომიკის ხედვის ახალ საშუალებას. მიუთითებს კომპანიების, უნივერსიტეტების, მთავრობისა და სხვა ორგანიზაციების ახალ როლზე. „ყველაზე მნიშვნელოვანი კონკურენციული უპირატესობები გლობალურ ეკონომიკაში ხშირად აღმოცენდება კლასტერის ნიადაგზე“¹⁷.

დღეისათვის ევროპაში არის კლასტერების 2000-ზე მეტი ინიციატივა. მოვიყვანოთ რამდენიმე მაგალითს, საფრანგეთში ლოირის ველზე (ქალაქები ანჟერი, ნანტი, საუმური) მსოფლიოში ცნობილ კლასტერში გაერთიანებულია 4000 კომპანია, 30 000 სამუშაო ადგილი, 450 მკვლევარი, 2500 სტუდენტი, 25 უმაღლესი ტრენინგ-კურსი¹⁸. საქმიანობა ხორციელდება რვა დიდი მიმართულებით, იწარმოება მარცვლეული, ხილი, ღვინო, ბოსტნეული, სამკურნალო და სურნელოვანი მცენარეები, სოკო, სიდრი და სხვა.

მსოფლიოს მასშტაბით აღიარებული ფრანგული საკვები პროდუქტების კლასტერი ჩამოყალიბდა აგრიმპის, ვალორიალისა და ვიტაგორას სამი კონკურენტუნარიანი კლასტერის გაერთიანებით. შუა პირენეის სოფლის მეურნეობისა და აგრობიზნესის ამ ფლამანდიურ კლასტერში გაერთიანებულია 106 კომპანია, 19 კვლევითი, ტექნოლოგიის გადამცემი და ტრენინგ ორგანიზაცია, ასევე 128 სხვა ინსტიტუციონალური წევრი. ეს კლასტერი რეგიონში ქმნის 100 000 სამუშაო ადგილს, აწარმოებს 5 მლრდ ევროს პროდუქტს, ხოლო ამ პრო-

¹⁶ <http://www.cluster-research.org/redbook.htm>; Orjan Solvell, Clusters - Balancing Evolutionary and Constructive Forces; ISBN 978-91-974783-3-5.

¹⁷ Портер М., Конкуренция. Санкт-Петербург, Москва, Киев, 2002, с. 275.

¹⁸ www.vegepolys.eu

დუქტების მომხმარებელთა რიცხვი შეადგენს 19,6 მლნ მომხმარებელს. 99 კომპანია ჩართულია ინოვაციურ პროექტებში¹⁹.

რეგიონების ასეთი წარმატების სიმძიმის ცენტრი სამეწარმეო უნივერსიტეტებზე მოდის, რომლებიც თავისი სტრუქტურით მთელ რეგიონს მოიცავენ. ასეთი უნივერსიტეტები აღარ წარმოადგენენ მხოლოდ რამდენიმე სასწავლო კორპუსის ერთობლიობას, მათ გარშემო არსებული საცდელ-სასწავლო მეურნეობებით. აქ ჩამოყალიბებულია ეფექტიანი კავშირი განათლებას, მეცნიერებასა და ბიზნესს შორის მთელი რეგიონის მასშტაბით. აქ თავს იყრის რეგიონში დაგროვილი ცოდნა და გამოცდილება, სიახლეები და სამეცნიერო კვლევის შედეგები. იზრდება მეწარმეთა ახალი თაობა, რომელსაც აქვს სათანადო ცოდნა და უნარ-ჩვევები საიმისოდ, რომ მოახდინოს იდეების, ტექნოლოგიების, კულტურისა და ბიზნესის მოდელების გადაცემა და თავისი ინოვაციური პოტენციალის კაპიტალიზაცია.

სამეწარმეო უნივერსიტეტებში ცოდნის არაფორმალური გადაცემა (კონსულტაციების, ტექნიკური შესწავლის, პუბლიკაციების და სხვა საშუალებებით) შეიცვალა ტექნოლოგიების მენეჯმენტის ოფიციალური მექანიზმებით, საკუთრების უფლებების დაცვის სისტემით (მაგ, პატენტები, ლიცენზიები, სასარგებლო მოდელები და ა.შ.). წარმოების მოთხოვნა ეფექტიან ტექნოლოგიებზე შესაძლებელია დაკმაყოფილდეს უნივერსიტეტებში არსებულ კვლევით ჯგუფებთან, ტექნოლოგიის გადამცემ ოფისებთან, ინკუბატორებთან პირდაპირი დაშვების გზით.

საქართველოში კი, ეკონომიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ და ეროვნული იდენტობის განმსაზღვრელ დარგშიც კი, როგორცაა ენოლოგია „დღემდე, სხვადასხვა უნივერსიტეტების ფაკულტეტებზე დამოუკიდებელი მიმართულებაც კი არ არსებობს. აგრარული უნივერსიტეტის კვების პროდუქტების ტექნოლოგიების ფაკულტეტი ენოლოგიის შესწავლის მსურველ სტუდენტებს ამ მიმართულების არჩევის საშუალებას მხოლოდ მეოთხე კურსიდან აძლევს. ერთჯერადი და ისიც რამდენიმეკვირიანი გასვლები სხვადასხვა საწარმოებში მათთვის მხოლოდ თეორიული ექსკურსიებით შემოიფარგლება“. ღვინის დაწურვის ტექნოლოგიას სტუდენტები მხოლოდ მეოთხე კურსზე ესწრებიან²⁰.

¹⁹ <http://www.agrimipinnovation.com>

²⁰ აფხაზიშვილი ს., პროფესიული განათლება მეღვინეობა-მევენახეობის დარგში, (გამოქვეყნებულია: 28.01.2013) <http://www.vinoge.com>

ვერც სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების უნივერსიტეტებთან მექანიკური შეერთება მოგვცემს სასურველ შედეგს (ვგულისხმობთ, აგრარულ უნივერსიტეტთან გაერთიანებულ 14 სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტს, ასევე იმ ფაქტს, რომ თელავის ი. გოგებაშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში არ ხორციელდება აგრარული მიმართულების კვლევითი პროექტი²¹, მაშინ როცა ამ უნივერსიტეტში უნდა მიმდინარეობდეს ინტენსიური სამეცნიერო კვლევები ენოლოგიის და სხვა მიმართულებით). აგრობიზნესს არ აქვს ინტერესი (და კულტურა) ჩაერთოს ერთიანი სისტემის შექმნაში განათლებასა და მეცნიერებასთან ერთად. მდგომარეობის ასე გაგრძელება სასოფლო-სამეურნეო დარგების განვითარებას სისტემურ ხასიათს ვერ მისცემს.

საჭიროდ მიგვაჩნია აგრარული მეცნიერებების მიმართულებით კვლევისა და სწავლების პროცესების ძირეული ცვლილება სამეწარმეო უნივერსიტეტების ფორმირებით. ამ სისტემაში კი სამონასტრო მეურნეობებმა შეიძლება აიღონ ძალიან მნიშვნელოვანი საგანმანათლებლო და კვლევითი ფუნქცია.

გელათის აკადემიის დაარსებისას დიდი მეფე დავით აღმაშენებელი ოცნებობდა, რომ აკადემია ყოფილიყო - „მეორე იერუსალიმი და ახალი ათინა“. ეს ორმხრივი კეთილგონიერული დამოკიდებულება რელიგიასა და საღ აზრს შორის დღესაც დევიზია ქართული ეკლესიისათვის. „ორიათასწლოვანი ისტორია ჩვენი ქვეყნისა ნათლად მოწმობს, რომ ჩვენი კულტურა, არქიტექტურა, მწერლობა ქრისტიანულ სარწმუნოებაზე იყო დაფუძნებული. ქრისტიანობა იყო ის მთავარი ძალა, რომელზეც შენდებოდა ჩვენი სულიერი შენობა. ამასთან ერთად, მინდა ვთქვა, რომ საქართველოში ქრისტიანობა და ქრისტიანული რწმენა მუდამ იყო დაკავშირებული ცოდნასა და მეცნიერებასთან. ჩვენი ისტორიიდან კარგად ვიცით, რომ ყოველი მონასტერი, ყოველი სულიერი სავანე არა მარტო სულიერი მოღვაწეობის ადგილი, არამედ დიდი მეცნიერული ცენტრიც იყო“²².

თანამედროვე პერიოდში აღნიშნულის საუკეთესო მაგალითია ალავერდის მონასტრის ღვინის მარანი. ამ მარანში „კასრებში დაყენებულმა 3-წლიანმა საფერავმა და ქვევრში დაყე-

²¹ www.tesau.edu.ge; <http://atsu.edu.ge>; <http://www.agruni.edu.ge>

²² რწმენა და ცოდნა, პატრიარქი განათლებისა და მეცნიერების შესახებ, საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, ISBN 978-9941-404-32-0, www.logos.org.ge, გვ.75.

ნებულმა ტრადიციულმა კახური ტიპის ღვინომ უმაღლესი ჯილდოები დაიმსახურეს. ჟურნალ - „დეკანტერი“-ს მიერ ლონდონში ჩატარებულ 2012 წლის კონკურსზე წარმოდგენილი იყო 11000-მდე ღვინის ნიმუში. ქართული ღვინის მაღალი პრესტიჟის აღიარება გახლავთ ალავერდის მონასტრის მარნის „საფერავი“-ს ღვინის მიერ მოპოვებული რეგიონული დიდი ოქროს მედალი - „გრან-პრი“. ამავე კონკურსზე ქვევრის კახური ტიპის ღვინომ ბრინჯაოს მედალი დაიმსახურა. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ კახური ტიპის ღვინო მსოფლიოსათვის უცნობია, ბრინჯაოს მედლის მოპოვება მეტად საპატიოა²³. ამ მარანში გაწეული საქმიანობა, მსოფლიო ღვინის მწარმოებელთა პირველი ათეულის წევრმა, დონატო ლანატომ შეაფასა, როგორც „ზეენოლოგია“. ეს კი, ჩვენი აზრით, მიღწეულია იმის გამო, რომ აქ განათლებასა და რელიგიას შორის დაპირისპირება არ არის და ქცევის მოტივი განისაზღვრება საღვთო სჯულით.

ალავერდის მონასტრის მარნის მაგალითთან ერთად შესაძლებელია აღვნიშნოთ ამავე მონასტერში თავლის წარმოების, სხვა სამონასტრო მეურნეობებში საკალმახე და შინშილევის, მეღორეობისა და კინოლოგიის პროფილის მეურნეობები და სხვა.

მონასტრების კვლევით სივრცეში ჩართვის იდეა ორმხრივად სასარგებლოა, კერძოდ: მონასტრის ინტერესი საკუთარი მეურნეობის ხარჯზე ირჩინოს თავი, თანხვედრაშია სახელმწიფოს ინტერესთან მინიმალური დანახარჯებით მიიღოს აგრარული მიმართულებით სამეცნიერო კვლევისა და სწავლების პროცესისთვის საუკეთესოდ გამართული ბაზები. აღნიშნულის დასაბუთების მიზნით, გავიხსენოთ ის, რომ ალავერდის მონასტრის ტერიტორიაზე გაშენებულია 80 სახეობის ვაზი. ასეთი მრავალფეროვანი საცდელი მეურნეობის სათანადო დონეზე მოვლა-შენახვა სახელმწიფო უნივერსიტეტებისგან დიდ ძალისხმევასა და თანხებს მოითხოვს. მონასტერს კი, შეუძლია აქტიურად მიიღოს მონაწილეობა სამეცნიერო კვლევასა და განსაკუთრებით წარმატებული სტუდენტებისთვის გამოცდილების გაზიარებაში (გასაგები მიზეზების გამო, სამონასტრო მეურნეობა დიდი რაოდენობის სტუდენტებს ხანგრძლივი ვადით ვერ მიიღებს). ასევე თავის მხრივ, მონასტერი თავად იქნება

²³ ლლონტი თ., ქართული ქვევრის ტრადიციული ღვინის დიდი საერთაშორისო აღიარება, <http://www.since1011.com/ka/publications/88-qvevris-saertashoriso-agiareba.html>

მზად საკუთარ მეურნეობაში დანერგოს ის სიახლეები, რასაც სამეცნიერო საზოგადოება მას შესთავაზებს მეურნეობაში წარმოებული პროდუქტების გაუმჯობესების მიზნით.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით მონასტრების საგანმანათლებლო ფუნქციები ასე შეიძლება განისაზღვროს:

- მონასტერი საკუთარ მეურნეობაში ახდენს ცოდნის გენერირებას: იგი თავის გამოცდილებას უზიარებს მკვლევარს, სტუდენტს და ადგილობრივ ფერმერს-საოჯახო მეურნეობას (შესაძლებელია მოკლევადიანი კურსების ორგანიზება, გავიხსენოთ იყალთოს აკადემია);
- იგი ასრულებს სამეცნიერო კვლევისა და სასწავლო პროცესებისთვის საცდელი მეურნეობის როლსაც, იღებს დაფინანსებას (პროექტებსა და კვლევებში თანამონაწილეობით, სტუდენტის პრაქტიკის ორგანიზებით), ნერგავს სიახლეებს და აუმჯობესებს საკუთარ პროდუქტებს;
- სახელმწიფოს ინტერესებიდან გამომდინარე ახალი მეურნეობის ჩამოყალიბებისას, იღებს ნაწილობრივ დაფინანსებას, შესაძლებელია ახალი მიწის ნაკვეთების გამარტივებული წესით მიერთებაც.

მონასტრებში მოქმედი მეურნეობების სახით, სახელმწიფო მინიმალური დანახარჯებით იღებს საუკეთესო ხარისხობრივ და რაოდენობრივ ქსელს რამდენიმე ნიშნით:

- სახელმწიფო საგანმანათლებლო სისტემისთვის მატერიალური და არამატერიალური დახმარება;
- მაღალი საზოგადოებრივი სანდოობა;
- ფართო გეოგრაფიული განფენილობა მთელი საქართველოს მასშტაბით;
- მრავალპროფილური, გამართული ინფრასტრუქტურის მქონე მეურნეობები შენახვის დანახარჯების გარეშე (მოვლის, შენახვის, დაცვის და სხვა დანახარჯები);
- დაგროვილი დიდი გამოცდილება და მისი გაზიარების უანგაროება;
- საჭიროების შემთხვევაში მობილობისა და ახალი მეურნეობის შესაქმნელად მაღალი მზაობა მინიმალური დანახარჯებით;
- საქმისადმი განსაკუთრებული ერთგულება.

საგანმანათლებლო სისტემაში სამონასტრო მეურნეობის წარმატების ძირითადი ფაქტორები ასე შეიძლება აიხსნას: მონასტრის ყველა წევრმა უწყის, „რომელმან იცოდის კეთილისა საქმე და არა ქმნეს, ცოდვა არს მისა (იაკ. 4;17) და „ყოველსავე რასაცა იქმოდით, გულითად იქმოდეთ, ვითარცა უფლისასა და ნუ ვითარცა კაცთასა“ (კოლ. 3; 24) „რამეთუ ღმრთის მოყუარეთა ყოველივე განემარჯუების კეთილად“ (რომ. 8;28).

ინდივიდთა გადაწყვეტილების მიღების პრინციპები ეკონომიკაში მართლმადიდებლური სწავლების ასპექტით*

დღეისათვის ჩვენს ქვეყანაში არსებული პრობლემები იმ ცვლილებების შედეგია, რაც გამოიწვია მბრძანებლური ეკონომიკის ადგილზე (რომელიც ემყარებოდა სახელმწიფო საკუთრებას), საბაზრო ეკონომიკისათვის დამახასიათებელი ეკონომიკური ურთიერთობების (რაც, თავის მხრივ, განისაზღვრება კერძომესაკუთრული ინტერესებით) დამკვიდრების პროცესმა. რაოდენ პარადოქსულადაც უნდა მოგვეჩვენოს, სახელმწიფო საკუთრების პირობებში ურთიერთობებს განსაზღვრავდა ზემოდან დაშვებული ბრძანებისადმი უსიტყვო მორჩილება და პიროვნების ინდივიდუალობის მაქსიმალური უგულებელყოფა. აღნიშნულის საპირისპიროდ, კერძო საკუთრების პირობებში მართვაში იყენებენ ადამიანებთან ინდივიდუალურ მიდგომას, მათი ინტერესების გათვალისწინება-დამთხვევას ფირმის ინტერესებთან და ორგანიზაციისადმი, როგორც ერთი დიდი ოჯახისადმი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას.

საბჭოთა საქართველოში საუფლო სწავლების გარეშე აღზრდილი თაობებისთვის მართლმადიდებლური სწავლება გაიგივდა მხოლოდ ფილოლოგთა და ისტორიკოსთა შესასწავლ ასპარეზთან. ეს განწყობა ახალგაზრდებში მემკვიდრეობით გადმოვიდა. ამის გამო, მართლმადიდებლური სწავლება და ეკონომიკის თეორია დღესაც ერთმანეთისგან თითქმის აბსოლუტურად გამიჯნულ სფეროებად აღიქმება. წარმოდგენილ სტატიაში შედარებულია სახარებისეული სიბრძნე და ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორ გრეგორი მენქიუს ნაშრომში „ეკონომიკის პრინციპები“ გამოთქმული მოსაზრებები. აღნიშნული სახელმძღვანელო მსოფლიოშია ცნობილი, თარგმნილია ოც ენაზე და გაყიდულია მილიონზე მეტი ტირაჟით. იგი ეკონომიკის საფუძვლების შესწავლის ახალი სტანდარტია და ერთ-ერთი აუცილებელი სასწავლო ლიტერატურაა ეკონომისტი-სტუდენტებისთვის მრავალ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოშიც. ქართულ ენაზე ის ორჯერ გამოიცა.

* მასალა გადამუშავებულია და ეყრდნობა: ი. გაგნიძე, ინდივიდთა გადაწყვეტილების მიღების პრინციპები ეკონომიკაში მართლმადიდებლური სწავლების ასპექტით, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“, თბ. #3 2010, გვ.53-68.

აღნიშნულ სახელმძღვანელოში ავტორი წერს: „ეკონომიკა არის იმის შესწავლა, როგორ მართავს საზოგადოება თავის შეზღუდულ რესურსებს“²⁴. „სიტყვა „ეკონომიკა“ ბერძნულია და ნიშნავს: საოჯახო მეურნეობის გაძლოლას. ერთი შეხედვით, ასეთი ახსნა შეიძლება ცოტა უცნაურადაც მოგვეჩვენოს, მაგრამ სინამდვილეში, საოჯახო მეურნეობის გაძლოლასა და ეკონომიკას ბევრი რამ აქვთ საერთო. ოჯახი მრავალი გადაწყვეტილების წინაშე დგას. გადასაწყვეტია, ოჯახის რომელი წევრი რას აკეთებს და რას იღებს სანაცვლოდ. საოჯახო მეურნეობამ თავისი შეზღუდული რესურსების განაწილებისას უნდა გაითვალისწინოს თითოეული წევრის უნარი, ძალისხმევა და სურვილი.

ოჯახის მსგავსად, საზოგადოებაც მრავალი არჩევანის წინაშე დგას. მან უნდა გადაწყვიტოს რა სამუშაოები განხორციელდეს და ვინ რა სამუშაო შეასრულოს. საზოგადოების რესურსების მართვას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან რესურსები შეზღუდულია. შეზღუდულობა ნიშნავს, რომ საზოგადოებას იმაზე ნაკლების შეთავაზება შეუძლია, ვიდრე ხალხს სურს. როგორც საოჯახო მეურნეობა ვერ მისცემს თავის თითოეულ წევრს ყველაფერს, რასაც ეს უკანასკნელი მოისურვებს, ასევე საზოგადოებაც ვერ უზრუნველყოფს თითოეულ ინდივიდს ცხოვრების იმ უმაღლესი დონით, რომლის მიღწევაც ამ ინდივიდებს სურთ“²⁵.

ვფიქრობთ, აღნიშნულის გამოა, რომ გ. მენქიუ ეკონომიკას ასე განსაზღვრავს: „ეკონომიკა არის მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ადამიანების არჩევანს და ამ არჩევანის გაკეთებისას წარმოქმნილ ურთიერთობებს“²⁶, ასევე „ეკონომიკა არის იმის შესწავლა, თუ როგორ მართავს საზოგადოება თავის შეზღუდულ რესურსებს“²⁷. ცნობილი მეცნიერის მიერ მოცემული განმარტებები კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს ინდივიდთა მიერ სწორი არჩევანისა თუ გადაწყვეტილების მიღების უდიდეს მნიშვნელობას. „სწორი არჩევანი“ ძალზე პირობითი ცნებაა იმის გამო, რომ შეზღუდული რესურსების პირობებში არსებული კონკურენცია გამარჯვებისკენ მისასვლელი გზების დიდ მრავალფეროვნებას სთავაზობს ადამიანებს და

²⁴ მენქიუ გ., ეკონომიკის პრინციპები, გამომც. „დიოგენე“, თბ., 2008, გვ. 4.

²⁵ იქვე, გვ. 3-4.

²⁶ იქვე, გვ. 461

²⁷ იქვე, გვ. 4.

სწორედ მათი შერჩევაა პრობლემა ცალკეული ინდივიდისა და საზოგადოებისთვის მთლიანად.

საზოგადოდ, დებულებები სამყაროს შესახებ ორი ტიპისაა: პოზიტიური და ნორმატიული. „პოზიტიური დებულება სამყაროს გვიხატავს ისეთს, როგორიც ის არის. ნორმატიული დებულებები სარეკომენდაციო ხასიათისაა. ისინი ეხება იმას, თუ როგორი უნდა იყოს სამყარო. ნორმატიული დასკვნებისთვის საჭიროა როგორც პოზიტიური ანალიზი, ისე ფასეულობათა აწონ-დაწონა“²⁸.

„რატომ იძლევიან ასე ხშირად ეკონომისტები ურთიერთსაწინააღმდეგო რჩევებს? ამის ორი ძირითადი მიზეზი არსებობს:

- ეკონომისტებს შესაძლო სხვადასხვა აზრი ჰქონდეთ სამყაროს მოწყობასთან დაკავშირებული ალტერნატიული პოზიტიური დებულებების სამართლიანობის შესახებ.
- ეკონომისტებს, შესაძლოა, სხვადასხვა ფასეულობები და, ამიტომ, სხვადასხვა ნორმატიული შეხედულებები ჰქონდეთ იმის შესახებ, თუ რის მიღწევას უნდა ცდილობდეს ეს პოლიტიკა“²⁹.

სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის განსაზღვრისას მიმდინარეობს დავა იმის თაობაზე, ჩაერიოს თუ არა სახელმწიფო რესურსების განაწილებაში. არსებობს განსხვავება იმ სახელმწიფო ჩარევასა, რომლის მიზანია ზეგავლენა მოახდინოს შემოსავლის განაწილებაზე და იმ ჩარევას შორის, რომელიც მოწოდებულია უზრუნველყოს საზოგადოებრივი დოვლათის აუცილებელი წარმოება გარკვეული მოცულობით და ის გარემოება, რომ გარეგანი ეფექტები აისახოს საბაზრო ფასებში. ორ უკანასკნელ შემთხვევაში სახელმწიფო მოქმედებს ისე, რომ პრინციპში მაინც უმჯობესდება საზოგადოების ყოველი წევრის მდგომარეობა (იქმნება პოლიცია, თავდაცვა, ეროვნული პარკები და სხვა. ყველა მოქალაქეს აქვს შესაძლებლობა მიიღოს ინფორმაცია პროდუქტების შემადგენლობის შესახებ, შეიქმნას ეკოლოგიური უსაფრთხოების პირობები), ხოლო, როდესაც სახელმწიფო ერევა შემოსავლების განაწილებაში, ის აუმჯობესებს ზოგიერთის მდგომარეობას (საფასო ზედნადებები ან სუბსიდირება

²⁸ იქვე, გვ. 29.

²⁹ იქვე, გვ. 32.

ზოგიერთი სახეობის პროდუქტების წარმოებისთვის ხელშეწყობის მიზნით, შემწეობა უმუშევართათვის და ა.შ.) სხვათათვის მისი გაუარესების ხარჯზე.

სახელმწიფო ორგანოები ერევან არა მარტო შემოსავლების განაწილებაში, არამედ ზრუნავენ ისეთი აუცილებელი პროდუქტების და მომსახურების წარმოებასა და მოხმარებაზე, რაც ღირსეულ ცხოვრებას განაპირობებს, მაგალითად, განათლება, ჯანდაცვა და სხვა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ, რომ საბაზრო ეკონომიკა თავისი პრინციპების პრაქტიკაში რეალურად გატარებით, გვევლინება როგორც სულიერებისათვის პრივატის მიმნიჭებელი, სხვა ორ უკიდურესობასთან შედარებით (იგულისხმება ბრძანებლური და თავისუფალი ბაზრის ეკონომიკები).

საქართველოში დღეისათვის შექმნილი ვითარება შორსაა განვითარებულ ქვეყნებში არსებული მდგომარეობისაგან, მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, ის ფაქტი, რომ მათ ამის მიღწევას მრავალი ათეული წელი მოანდომეს, ხოლო ჩვენ ძალზე შემჭიდროებულ ვადებში გვიწევს ძველის ნაწილობრივ უარყოფა და იმავდროულად ახლის მშენებლობა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ თვით აზროვნების გარდაქმნის პროცესი ძალზე ხანგრძლივია და მას შეიძლება თაობები დასჭირდეს, არადა დროის გაჭიანურება მხოლოდ ზიანს თუ მოგვიტანს.

ისმის კითხვა, როგორი არჩევანი უნდა გააკეთოს ადამიანმა, ისეთი, რომელიც მხოლოდ ინდივიდის ინტერესებიდან გამომდინარეობს, თუ თვით საქმისა და სხვათა ინტერესებსაც უნდა ითვალისწინებდეს? რომელ მათგანს მოაქვს სასურველი შედეგები? ვისთვის და რატომ? გ. მენქიუ მიუთითებს: „იმის გადაწყვეტა, თუ რომელი პოლიტიკაა კარგი და რომელი - ცუდი, მხოლოდ მეცნიერების საქმე არაა. აქ მონაწილეობენ აგრეთვე თქვენი შეხედულებები ზნეობაზე, რელიგიასა თუ პოლიტიკურ ფილოსოფიაზე“³⁰. აღნიშნულის გამო, ვფიქრობთ, საინტერესოა პარალელებში განვიხილოთ ეკონომიკის თეორიასა და მართლმადიდებლურ სწავლებაში გადმოცემული ადამიანთა გადაწყვეტილებების მიღების ძირითადი პრინციპები.

„ეკონომიკის პრინციპების“ ავტორი გამოყოფს ეკონომიკაში მოქმედ ათ ძირითად პრინციპს და წერს: „მიუხედავად იმისა, რომ ეკონომიკა მრავალწახნაგოვანია, მას რამდე-

³⁰ მენქიუ გ., – ეკონომიკის პრინციპები. გამომც. „დიოგენე“; თბ. 2000, გვ. 38.

ნიმე ცენტრალური იდეა აერთიანებს³¹ „თვით ყველაზე რთული ეკონომიკური ანალიზიც კი ამ ათ პრინციპზეა აგებული“³². მათ შორის პირველი ოთხი მათგანი ეხება იმას, თუ როგორ იღებენ ადამიანები გადაწყვეტილებებს, სამი მათგანი ახასიათებს ადამიანების ურთიერთქმედებას, ხოლო დანარჩენი სამი კი, იმას, თუ როგორ მუშაობს ეკონომიკა, როგორც მთლიანი სისტემა. აღნიშნული პრინციპებიდან ჩვენ პირველ ოთხზე შევაჩერებთ ყურადღებას.

პრინციპი 1. ადამიანები ალტერნატივების წინაშე დგანან*

პროფესორი გ. მენქიუ ეკონომიკის პირველი პრინციპის ახსნისას წერს, „გადაწყვეტილების მიღების არსი შეგვიძლია შემდეგი გამონათქვამით გამოვხატოთ: „უფასო სადილები არ არსებობს“. იმის მისაღებად, რაც მოგვწონს, როგორც წესი, უნდა დავთმოთ სხვა რამ, რაც აგრეთვე მოგვწონს. გადაწყვეტილების მიღება ერთი მიზნის მეორესთან დაპირისპირებას მოითხოვს“³³.

უფლისმიერი სიბრძნე აქტიურად მოგვიწოდებს ამავეს და ლუკას სახარებაში გვირჩევს ნებისმიერი არჩევანის გაკეთებისას გვახსოვდეს, რომ „არავის მონასა ხელ-ეწიფების ორთა უფალთა მონებად: ანუ ერთი იგი მოიძულოს და ერთი იგი შეიყუაროს, და ანუ ერთისა თავს-იდვას და ერთი შეურაცხ-ყოს. ვერ ხელ-ეწიფებს ღმრთისა მონებად და მამონაისა“ (ლუკა 16:13).

გ. მენქიუ წერს: „იმის გაცნობიერება, რომ ადამიანები ალტერნატივების წინაშე დგანან, თავისთავად ვერ გაგვცემს პასუხს, თუ რომელი გადაწყვეტილება უნდა მიიღონ ადამიანებმა ან რომელს მიიღებენ. მიუხედავად ამისა, ცხოვრების ალტერნატივების გაცნობიერე-

³¹ მენქიუ გ., ეკონომიკის პრინციპები. გამომც. „დიოგენე“, თბ., 2008, გვ. 4.

³² იქვე, გვ. 14.

* მასალა გადამუშავებულია და ეყრდნობა: გაგნიძე ი., ინდივიდთა არჩევანის ალტერნატივები ეკონომიკის თეორიასა და მართლმადიდებლურ სწავლებაში, „ქრისტიანობა და ეკონომიკა“ V სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა კრებული, „უნივერსალი“, თბ., 2010, გვ. 48-54.

³³ მენქიუ გ., დასახელებული ნაშრომი, 2008, გვ. 4.

ბას დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან ადამიანები მხოლოდ მაშინ იღებენ სწორ გადაწყვეტილებებს, როდესაც ზუსტად იციან, რის არჩევა შეუძლიათ და რისა – არა“³⁴.

უფალმა ადამიანებს ალტერნატივები ანუ ქცევის განმსაზღვრელი ფუნდამენტური წესები ათი მცნების (დეკალოგის), სახით მისცა, რომელიც ძველი და ახალი აღთქმის მიმდევართათვის ერთნაირია, კერძოდ³⁵:

1. მე ვარ უფალი ღმერთი შენი, და არა იყვნენ ღმერთნი უცხონი ჩემსა გარეშე;
2. არა იქმნე თავისა შენისა კერპი, არცა ყოველივე მსგავსი, რაოდენი არს ცათა შინა და რაოდენი არს ქუეყანასა ზედა და რაოდენი რაი არს წყალთა შინა, ქუეშე ქუეყანასა, არა თაყუანის-სცე მათ, არცა ჰმსახურებდე მათ;
3. არა მოიღო სახელი უფლისა ღმრთისა შენისა ამასა ზედა;
4. მოიხსენე დღე იგი შაბათი და წმიდა-ყავ იგი;
5. პატივ-ეც მამასა და დედასა შენსა, რაითა კეთილი გეყოს შენ და დღეგრძელ იყვნე ქუეყანასა ზედა;
6. არა კაც-ჰკლა;
7. არა იმრუშო;
8. არა იპარო;
9. არა ცილი სწამო მოყუასსა შენსა წამებითა ცრუითა;
10. არა გული გითქუმიდეს ცოლისა მოყუასისა შენისა, არა გული გითქუმიდეს სახლისათვის მოყუასისა შენისა, არცა ყანისა მისისა, არცა კარაულისა მისისა, არცა ყოვლისა საცხოვარისა მისისა, არცა ყოვლისა მისთვის, რაიცა იყოს მოყუასისა შენისა.

ამგვარად, უფლისათვის სათნო ქცევის ძირითადი მიმართულებები მოცემულია ჯერ კიდევ ძველ აღთქმაში, ხოლო მისი აკრძალვების შერბილება, ადამიანთა ბუნების სისუსტის გამო, უფალმა ახალ აღთქმაში მოგვცა. ფარისეველთა შეკითხვაზე, თუ რომელი მცნებაა უპირატესი იგი პასუხობს მათ:

³⁴ იქვე, გვ.5.

³⁵ მართლმადიდებლური კატეხიზმო, მეორე გამოცემა, საქართველოს საპატრიარქოს გამომცემლობა, თბ., 2001, გვ. 106-110.

- „ხოლო იესუ ჰრქუა მას: შეიყუარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა სულითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა.

- ესე არს დიდი და პირველი მცნებაი.

- და მეორე, მსგავსი ამისი: შეიყუარო მოყუასი შენი, ვითარცა თავი თვისი.

- ამათ ორთა მცნებათა ყოველი სჯული და წინასწარმეტყუელნი დამოკიდებულ არიან“ (მთ. 22;37-40).

პავლე მოციქული წერს: „ყოველი შჯული ერთითა სიტყუითა აღესრულების: შეიყუარო მოყუასი შენი, ვითარცა თავი თვისი“ (გალ. 5;14). წმიდა წერილის ეს ადგილი კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ მოყვასის სიყვარულის მოწოდებას მართლმადიდებლურ სწავლებაში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება. ანალოგიურია წმ. იოანე მოციქულის მოწოდება: „და ჩუენ ვცანთ და გურწმენა სიყუარული, რომელი აქუს ღმერთსა ჩუენდა მომართ. ღმერთი სიყუარული არს და რომელი ეგოს სიყუარულსა ზედა, ღმერთი მის თანა ჰგიეს და იგი ღმრთისა თანა“ (I იოანე 4;16), ხოლო წმ. მოციქული პავლე გვმოდვრავს: „ხოლო აწ ესერა ჰგიეს: სარწმუნოება, სასოება და სიყვარული, სამი ესე; ხოლო უფროის ამათსა სიყვარული არს“ (I კორ. 13;13). აღნიშნულის დასაბუთების მიზნით, გვსურს გავიხსენოთ კაცთმოყვარეობის დიდი შედეგების რეალური ცხოვრებისეულ მაგალითი, იაპონელი გამომგონებელი დოქტორი იოშირო ნაკამაცუ. იგი 3218 გამოგონებისა და 2300 პატენტის მფლობელია, ამერიკის მეცნიერებათა აკადემიის მიერ აღიარებულია მსოფლიოს ხუთ უდიდეს მეცნიერთა შორის. მისი ერთსაათიანი ლექციის ღირებულებაა 10000 აშშ დოლარი. იგი ამბობს, რომ „ადამიანები ქმნიან ფულისა და დიდებისათვის, ის კი ადამიანების გამო ქმნის“ და მას მტკიცედ სჯერა, რომ დიდებული ქმნილებების სათავეს მხოლოდ სიყვარული წარმოადგენს³⁶.

უფალი ადამიანისგან მსხვერპლს არ მოითხოვს, არამედ იმას, რასაც ინდივიდი თავისი თავისუფალი ნებით უფლის სიყვარულით აღასრულებს.

- „ხოლო თქუენ წარვედით და ისწავეთ, რაი არს: წყალობაი მნებაჲს და არა მსხვერპლი, რამეთუ არა მოვედ წოდებად მართალთა, არამედ ცოდვილთა სინანულად“ (მათ. 9;12-13. 12;1-13. მარ. 2;17. ლუკ. 5; 32).

³⁶ ბურჯალიანი, ჯ., იოშირო ნაკამაცუ, ჟურნალი „სტრატეგია და ორგანიზაცია“ #3, 2004, გვ. 12-16.

გადაწყვეტილების დროს მუდმივი ყოყმანიც არა არის უფლისთვის სათნო, ამიტომ გვირჩევს:

- „ვიცნი საქმენი შენნი, რამეთუ არცა გრილი ხარ, არცა ტფილი. ჯერ-იყო, რაითამცა ანუ გრილი იყავ, ანუ ტფილი.

- არამედ ესრეთ ნელ-ტფილი ხარ და არცა გრილი, არცა ტფილი; მეგულების აღმოგდებაი შენი პირისაგან ჩემისა“ (გამოცხ. იოან. 3;15-16).

ვინაიდან სამსაჯავრო, სადაც ადამიანები განისჯებიან ძალზე მკაცრია და იქ დაუფიქრებელი ნათქვამის გამოც კი ისჯება ადამიანი, უფალი გვაფრთხილებს:

- „ხოლო მე გეტყვ თქუნ, რამეთუ: ყოველი სიტყუაი უქმი, რომელსა იტყოდიან კაცნი, მისცენ სიტყუაი მისთვის დღესა მას სასჯელისასა.

- რამეთუ სიტყუათა შენთაგან განმართლდე და სიტყუათა შენთაგან დაისაჯო“ (მთ. 12;36-37).

აღნიშნულის გამო, ყოველი ადამიანი სიტყვასა და დაპირებას ძალიან უნდა უფრთხილდებოდეს.

საზოგადოდ, ადამიანთა საქმიანობა მძიმე ტვირთია და უფალი მიგვითითებს, რომ: „ურთიერთას სიმძიმე იტვირთეთ და ესრეთ აღასრულეთ სჯული იგი ქრისტესი“ (გალ. 6;2). თუმცა, აქვე აუცილებელია გვახსოვდეს, რომ ტვირთის ტარება ყველას თავისი მოეთხოვება და არა სხვისთვის გადაბარება, „რამეთუ კაცად-კაცადმან თვისი ტვირთი იტვირთოს“ (გალ. 6;5).

ზემოაღნიშნულის გარდა გვსურს შეგახსენოთ მოწყალების სულიერი და ხორციელი საქმეები, რომელსაც, როგორც ქცევის ალტერნატივებსა და ცხოვრებაში არჩევანის განმსაზღვრელი წესების ერთობლიობას, ოდითგან მრევლს სამოდვროს ფორმით უქადაგებს მართლმადიდებლური სარწმუნოება, კერძოდ:

- **შვიდნი მოწყალებათა საქმენი სულიერნი:** 1. მოქცევა ცოდვილთა; 2. სწავლება უმცართა; 3. განმართვა დაბრკოლებულთა; 4. ნუგეშინისცემა მწუხარეთა; 5. მოთმინებით ატანა უსამართლობისა; 6. მიტევება შემცოდეთა (თანანადებთა); 7. ღმერთთან ვედრება მოყვასთა საცხოვნებლად.

- **შვიდნი მოწყალებათა საქმენი ხორციელნი:** 1. ჭმევა მშიერთა; 2. სმევა მწყურვალთა; 3. შემოსვა შიშველთა; 4. შეწყნარება უცხოთა; 5. მოკითხვა სნეულთა; 6. მიხედვა პატიმართა; 7. დაფვლა მიცვალებულთა.

ვფიქრობთ, განსაკუთრებით აღსანიშნავია მართლმადიდებლურ სწავლებაში ალტერნატივების ფორმით მოცემული **შვიდნი მომაკვდინებელნი ცოდვანი და წამალნი მათნი – შვიდნი სათნოებანი**, კერძოდ: 1. ამპარტავნება - სიმდაბლე; 2. ანგარება – მოწყალება; 3. სიძვა – უმანკოება; 4. მრისხანება - სიმშვიდე; 5. ნაყროვანება - მარხულობა; 6. შური - სიყვარული; 7. მიმომწვლილველობა - სასოება³⁷.

ცნობილია რომ, საქართველოში სუფრასთან წლების მანძილზე ტრადიციად იყო მშვიდობის სადღეგრძელოს შესმა. იგი საბჭოთა პერიოდამდე „**შვიდობის**“ სადღეგრძელო იყო, რაშიც იგულისხმებოდა უფლისგან სულიწმიდის შვიდი ზემოაღნიშნული მადლის მონიჭებისა და 7-7 სულიერი და ხორციელი საქმეების საკეთებლად შეწევნის გამოთხოვა. ათეიზმის ეპოქაში კი იგი „**მშვიდობის**“ სახით დამკვიდრდა³⁸.

ამგვარად, არჩევანის ალტერნატივები ადამიანთა წინაშე უდავოდ ბევრია და სწორი არჩევანის გაკეთება არცთუ ადვილია, მაგრამ საუფლო სიბრძნე მრავალ დარიგებას გვაძლევს საიმისოდ, რომ არ ავცდეთ სწორ გზას და გვასწავლის ისეთი არჩევანი გავაკეთოთ, რაც მართო ჩვენი ინტერესებიდან არ გამომდინარეობს „არა ვეძიებ თავისა ჩემისა უმჯობესსა, არამედ მრავალთასა“ (I კორ. 10;33). საამისოდ გავიხსენოთ „**ლოცვა სწავლის დაწყების წინ**“, სადაც ინდივიდისა და საზოგადოების ინტერესები საოცარი ჰარმონიულობითაა გადმოცემული, კერძოდ: „ყოვლად სახიერო უფალო, გარდამოგვივლინენ ჩუენ მადლი სულისა წმიდისა შენისა, მომნიჭებელი გულის-ხმის-ყოფისა და განმადლიერებელი, ძალთა

³⁷ ლოცვანი, გამომცემლობა „გვირგვინი“, თბ., 2007, გვ. 228.

³⁸ არ არის გამორიცხული და გვსურს აღვნიშნოთ ისიც, რომ წმ. ამბროსი ნეკრესელი „მამაო ჩვენოს“ განმარტებისას ამ უპირველეს ლოცვაში გაერთიანებულ შვიდ თხოვნაზე მიუთითებს, რაც შეიძლება ტრადიციული „შვიდობის“ სადღეგრძელო-დალოცვის ერთ-ერთი მიზეზიც იყო და კიდევ ერთხელ ადასტურებს რიცხვის – შვიდი, საკრალურობას. „შვიდსა ამას სავედრებელსა თხოვნასა დაგვარიგებს და განგვიწესებს, ვითარმედ ესრეთ ილოცვიდეთ და ამას სთხოვდეთ: პირველად - წმიდა იყავნ სახელი შენი; მეორედ - მოვედინ სუფევა შენი; მესამედ - იყავნ ნება შენი, ვითარცა ცათა შინა, ეგრეთცა ქვეყანასა ზედა; მეოთხედ – პური ჩვენი არსობისა მოგვეც ჩვენ დღეს; მეხუთედ - მოგვიტევენ ჩვენ თანანადებნი ჩვენნი, ვითარცა ჩვენ მივუტევეთ თანამდებთა მათ ჩვენთა; მეექვსედ – ნუ შემიყვან ჩვენ განსაცდელსა; მეშვიდედ – გვიხსენ ჩვენ ბოროტისაგან (იხ. საქართველოს დიდება, ღვთიური სიბრძნის მართლმადიდებლური ენციკლოპედია, ეკლესიის ქართველ მამათა გამონათქვამები, შემდგ. გ. კალანდაძე, თბ., 2009, გვ. 137).

სულთა ჩუენთასა, რათა ჩუენ, ყურადმღებელნი გარდამოცემულისა ჩუენდა სწავლისა, აღვიზარდნეთ შენ შემოქმედისა ჩუენისა სადიდებლად, მშობელთა ჩუენთა სანუგეშოდ, ეკლესიისა და მამულის სასარგებლოდ“³⁹.

ამგვარად, ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ინდივიდის ცხოვრებაში არჩევანის უამრავი ვარიანტია, მაგრამ იქ, სადაც მრავალთა ინტერესია გათვალისწინებული და ადამიანი თავის ეგოისტურ „მე“-ს საღვთო სიყვარულით გადალახავს, შედეგი სინერგიულია და უფლის მადლიც არასოდეს დააყოვნებს.

პრინციპი 2. ნივთის დანახარჯი არის ის, რასაც ვთმობთ ამ ნივთის ფლობისთვის*

ეკონომიკის მეორე პრინციპის განმარტებისას გ. მენქიუ წერს: „იმის გამო, რომ ადამიანები ალტერნატივების წინაშე დგებიან, გადაწყვეტილებების მიღება მოითხოვს კონკრეტული ქცევის დანახარჯებისა და სარგებლობების შედარებას. თუმცა, ხშირად ქცევის დანახარჯები ისეთი აშკარა როდია, როგორც ერთი შეხედვით შეიძლება მოგვეჩვენოს. ნივთის ალტერნატიული დანახარჯი ისაა, რასაც ვთმობთ ამ ნივთის ფლობის სანაცვლოდ, როდესაც ვიღებთ რაიმე გადაწყვეტილებას“⁴⁰.

დღეს აღიარებულია, რომ გადაწყვეტილების მიღების დროს ანალიზის ამ მეთოდის გამოყენება ყველაზე უფრო ეფექტიანი და თანმიმდევრულია, ამასთან, უმრავლესობისთვის მარტივად გასაგები და თვალსაჩინო. გასაოცარია, მაგრამ ფაქტია, რომ სახარებაში მკითხველისთვის ნებისმიერი არჩევანის სისწორე თუ საუფლო სათნო ქმედება სწორედ ალტერნატიული ღირებულების პრინციპის გათვალისწინებითაა ახსნილი და განმარტებული. თითოეულ შემთხვევაში არჩევანის გაკეთების დროს უფალი არ ბრძანებლობს, არამედ გადაწყ-

³⁹ http://www.patriarchate.ge/?action=text/stsavlis_tsin

* მასალა გადამუშავებულია და ეყრდნობა: ი. გაგნიძე, ალტერნატიული ღირებულების პრინციპი ეკონომიკაში და მართლმადიდებლური სწავლება, „საეკლესიო-სამონასტრო ეკონომიკის მართვის საფუძვლები“ (სასწავლო-სამეცნიერო კრებული-ლექციების კურსი და სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალები), თბ., 2009, გვ. 164-167.

⁴⁰ მენქიუ გ., დასახელებული ნაშრომი, 2008, გვ. 5,6.

ყვეტილების მისაღებად ქცევადან გამომდინარე, შესაძლო შედეგების ჩვენებით გვიხსნის ამა თუ იმ არჩევანის ავკარგიანობას, ე.ი. გამოიყენება - „დანახარჯი-სარგებლობა“ შედარების, ანუ არჩევანის ალტერნატიული ღირებულების დღეისათვის პოპულარული პრინციპი.

ამის დასადასტურებლად სახარებიდან უამრავი მაგალითის მოყვანა შეიძლება. დასაწყისისთვის შევჩერდეთ ცხრა ნეტარების მაგალითზე (მათე 5; 1-11): - „და ვითარცა იხილა იესო ერი იგი, აღვიდა მთასა და დაჯდა იგი მუნ, და მოუხდეს მას მოწაფენი მისნი.

- და აღაღო პირი თვისი, ასწავებდა მათ და ეტყოდა.

- ნეტარ იყვნენ გლახაკნი სულითა, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათაი (ასევე ლუკა 6;21).

- ნეტარ იყვნენ მგლოვარენი გულითა, რამეთუ იგინი ნუგეშინის-ცემულ იქმნენ (ასევე ლუკა 6;20).

- ნეტარ იყვნენ მშვიდნი, რამეთუ მათ დაიმკვიდრონ ქუეყანაი (ასევე ფს. 36;11).

- ნეტარ იყვნენ რომელთა ჰშიოდის და სწყუროდის სიმართლისათვის, რამეთუ იგინი განძნენ.

- ნეტარ იყვნენ მოწყალენი, რამეთუ იგინი შეიწყალნენ.

- ნეტარ იყვნენ წმიდანი გულითა, რამეთუ მათ ღმერთი იხილონ (ასევე ფს. 23;4).

- ნეტარ იყვნენ მშვიდობის მყოფელნი, რამეთუ იგინი ძედ ღმრთისა იწოდნენ (ასევე ებრ. 12;14).

- ნეტარ იყვნენ დევნულნი სიმართლისათვის, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათაი (ასევე I პეტ. 3;14).

- ნეტარ იყვნეთ თქუნ, რაჟამს გყუედრიდენ და გდევნიდენ და თქუან ყოველი სიტყუა ბოროტი თქუნდა მომართ სიცრუით ჩემთვის“ (ასევე I პეტ. 4;14).

აქ უფლისთვის სათნო თითოეული გადაწყვეტილება იმავე წინადადების მეორე ნაწილში თავისი ალტერნატიული ღირებულებითა და მოსალოდნელი შედეგით აიხსნება, რაც მსმენელისთვის შედარების საფუძველზე ადეკვატური აღქმის თვალსაზრისით ძალზე ეფექტიანია.

მორწმუნისთვის, სულის ძლიერი გამოცდის დროს, ალტერნატიული ღირებულების საშუალებით არჩევანის გაკეთება ყველაზე უფრო მეტადაა საჭირო. ეს სახარებაში თავად უფლის ორმოცდღიანი უდაბნოში ყოფნის გამოცდითაა ნაჩვენები. იესო ქრისტე მარხუ-

ლობდა და 3-ჯერ გამოიცადა ბოროტისგან, მაგრამ იმის გამო, რომ ამ გამოცდას მტკიცე რწმენით, ღრმა და კარგად გააზრებული სწავლებით აღჭურვილი შეხვდა, დაძლია იგი. ამას მათესა და ლუკას სახარებები მოგვითხრობენ (მათ. 4;1-11 და ლუკ. 4;8-12).

დღეს, ფასეულობათა აღრევის ურთულეს პირობებში, განსაკუთრებით ძნელია დარჩე წესიერი და სიბრძნისმოყვარე. თუმცა, ასეთი არჩევანისთვის ჯილდოდ და ალტერნატიულ ღირებულებად უფალი ასეთ ადამიანებს ურთულეს პირობებში გადარჩენასა და გასაჭირში თანადგომას ჰპირდება, როცა ამბობს:

- „და ნუ გეშინინ მათგან, რომელთა მოწყვდნენ ხორცნი, ხოლო სულისა ვერ ხელ-ეწიფების მოკვლად. არამედ გეშინოდენ მისა უფროის, რომელი შემძლებელ არს სულისა და ხორცთა წარწყმედად გეჰენიასა შინა (ლუკ. 12;6).

განსაკუთრებით დიდი ალტერნატიული ღირებულებითაა შეფასებული მართლმადიდებლურ სწავლებაში საკუთარი ჯვარის აღება. აქაც უფალი უდიდეს ტვირთს თავის თავზე იღებს, თუმცა ჩვენგან გულგრილ დამოკიდებულებაზე მკაცრ ალტერნატივას გვთავაზობს:

- რომელმან მოიპოვოს სული თვისი, წარიწყმიდოს იგი; და რომელმან წარიწყმიდოს სული თვისი ჩემთვის, მან პოვოს იგი“ (მათ. 10;38-41. ასევე: მარ.8;35. ლუკ.9;24. იოან.12.25).
- „მოვედით ჩემდა ყოველნი მაშურალნი და ტვირთ-მძიმენი, და მე განგისუენო თქუნენ.
- აღიღეთ უღელი ჩემი თქუნენ ზედა, რამეთუ მშვიდ ვარ და მდაბალ გულითა. და ჰპოვოთ განსუენებაი სულთა თქუნთაი.
- რამეთუ უღელი ჩემი ტკბილ არს, და ტვირთი ჩემი სუბუქ არს“ (მათ. 11;28-30).
- „და რომელმან არა აღიღოს ჯუარი თვისი და შემომიდგეს მე, იგი არა არს ჩემდა ღირს“ (მათ. 16;24. მარ. 8;34).
- „რამეთუ აწვე ესერა ცული ძირთა თანა ხეთასა ძეს. ყოველმან ხემან, რომელმან არა გამოიღოს ნაყოფი კეთილი, მოეკუეთოს და ცეცხლსა დაედვას“ (მათე 3;10).

დასასრულ, მკითხველის ყურადღება მინდა შევაჩერო თავად უფლის მიერ მოცემულ ძირითად ლოცვაზე „მამაო ჩუენო“, სადაც უფლისადმი თხოვნით „მომიტევენ ჩვენ თანადებნი ჩვენნი ვითარცა ჩვენ მივუტევებთ თანამდებთა მათ ჩვენთა“, ზემოაღნიშნული ალტერნატიული ღირებულების მეთოდის თანახმად, ჩვენი საქციელით თავადვე გამო-

გვყავს საკუთარი განაჩენი იმის თაობაზე ვიმსახურებთ, თუ არა უფლისგან დალოცვას „ორთავ სოფელსა შინა“.

უდიდესი ალტერნატიული ღირებულებით ხასიათდება სახარებაში მტკიცე სარწმუნოება, სინანული, ცათა სასუფევლისკენ სვლის მცდელობა. ისინი მართლმადიდებლურ სწავლებაში განსაკუთრებული შედეგების მომცემია ადამიანის სულის გაფაქიზების, სწორი არჩევანისა და ცხოვნების გზაზე.

პრინციპი 3. რაციონალური ადამიანი გადაწყვეტილების მიღებისას ზღვრულ ანალიზს იყენებს*

გ. მენქიუს მოსაზრებით, რაციონალურია ადამიანი, რომელიც სისტემატურად და მიზნობრივად მოქმედებს იმისთვის, რომ საკუთარი შესაძლებლობების პირობებში მიზანს მიაღწიოს⁴¹. „მრავალი ცხოვრებისეული გადაწყვეტილება გულისხმობს მოქმედების არსებულ გეგმაში მცირე ცვლილებების შეტანას. ამ ცვლილებებს ეკონომისტები ზღვრულ ცვლილებებს უწოდებენ. რაციონალური ადამიანი მოქმედებას იწყებს მაშინ და მხოლოდ მაშინ, როდესაც მისი მოქმედების ზღვრული სარგებლობა ზღვრულ დანახარჯებზე მეტია“⁴².

ვნახოთ, რას გვასწავლის მახარებელთა მიერ მოცემული უფლისმიერი სიბრძნე ინდივიდის მიერ გადაწყვეტილების მიღების დროს ზღვრული არჩევანის გამოყენებასთან დაკავშირებით. საამისოდ, ვფიქრობთ, საინტერესოა მათეს სახარებაში აღწერილი იგავი სიძის დასახვედრად გამზადებული ათი ქალწულის შესახებ, კერძოდ: „მაშინ ემსგავსოს სასუფეველი ცათაი ათთა ქალწულთა, რომელთა აღიხუნეს ლამპარნი თვისნი და განვიდეს მიგებებად სიძისა.

- ხოლო ხუთნი მათგანნი იყვნეს ბრძენნი, და ხუთნი სულელნი.

* მასალა გადამუშავებულია და ეყრდნობა: გაგნიძე ი., ზღვრული არჩევანის პრინციპი ეკონომიკაში და მართლმადიდებლური სწავლება, „ქრისტიანობა და ეკონომიკა“ სამეცნიერო კონფერენცია, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2009 წ. გვ. 42-45

⁴¹ მენქიუ გ., დასახელებული ნაშრომი, 2008, გვ. 6.-7.

⁴² იქვე, გვ. 8-9.

- მიიხუნეს სულელთა მათ ლამპარნი მათნი და არა მიიღეს მათ თანა ზეთი.
- ხოლო ბრძენთა მათ მიიღეს მათ თანა ზეთი ჭურჭელთა მათთა ლამპართა მათთა თანა.
- და დაყოვნებასა მას სიძისასა მიერულა ყოველთა და დაიძინეს.
- ხოლო შუალამეს ოდენ ღაღადებაი იყო. ვითარმედ: აჰა ესერა სიძე მოვალს, გამოვედით მიგებებად მისა.
- მაშინ აღდგეს ყოველნი იგი ქალწულნი და აღიგნეს ლამპარნი მათნი.
- ხოლო სულელნი იგი ეტყოდეს ბრძენთა მათ: მეცით ჩუენ ზეთისაგან თქუენისა, რამეთუ ლამპარნი ჩუენნი დაშრტებიან.
- მიუგეს ბრძენთა მათ და ჰრქუეს: ნუუკუე ვერ კმა-გუეყოს ჩუენ და თქუენ, არამედ უფროის-და წარვედით სავაჭროდ, და იყიდეთ თავისა თქუენისა.
- და ვითარცა წარვიდეს იგინი სყიდად, მოვიდა სიძე იგი, და განმზადებულნი იგი შევიდეს სიძისა თანა ქორწილსა მას, და დაეხშა კარი“ (მათე 25; 1-10).

ამგვარად, იგავში სიძესთან შესახვედრად ქალწულთათვის ხელში ანთებული ლამპარის ქონა ქორწილში მოხვედრის აუცილებელი პირობა იყო, თუმცა, სიძის მოსვლის ზუსტი დრო არავინ იცოდა. ბრძენ ქალწულთა პირველი სწორი ზღვრული არჩევანი უკავშირდება სიძის მოსვლის ზუსტი დროის გაურკვევლობის გამო დამატებითი ზეთის მომარაგებას (რეზერვის შექმნას). მეორე გონივრული არჩევანი კი, აღებული ზეთის სწორი განაწილებაა. კრიტიკოსებმა შეიძლება გაკიცხონ ბრძენთა გადაწყვეტილება რეზერვში არსებული ზეთის სულელთათვის არგაცემის თაობაზე, მაგრამ ზეთის განაწილების შემთხვევაში ლამპრები ყველას ჩაუქრებოდა და ქორწილში ვერავინ მოხვდებოდა. აღწერილ შემთხვევაში კი, ხუთი თადარიგიანი ქალწული მოხვდა. აქ სახარება სწორი ზღვრული არჩევანის გაკეთებას გვასწავლის ცუდსა და უარეს ვარიანტებს შორის (ცუდი ვარიანტი იყო ის, რომ ხუთი ქალწულის ქორწილში შესვლა კითხვის ნიშნის ქვეშ დგებოდა, მაგრამ უარესი იქნებოდა ის, თუ სიძეს ათიდან ვერცერთი შეხვდებოდა). ბრძენ ქალწულთა ქცევა „ეკონომიკის პრინციპებში“ განსაზღვრული რაციონალური ადამიანისთვის დამახასიათებელი ქცევის ანალოგიურია და რისკისგან თავის დასაცავად რეზერვების შექმნასა და წინდახედულებას გვასწავლის.

„დანახარჯი-სარგებლობის“ შედარების შედეგად სწორ არჩევანს გვასწავლის უფალი კლდეზე სახლის მაშენებელი ადამიანის მაგალითზე, როცა გვეუბნება მათესა (7; 24-27) და ლუკას (6; 48-49) სახარებებში:

- „ყოველმან, რომელმან ისმინეს სიტყუანი ესე ჩემნი და ყვნეს იგინი, ვამსგავსო იგი კაცსა გონიერსა, რომელმან აღაშენა სახლი თვისი კლდესა ზედა.
- და გარდამოხდა წვიმაი, მოვიდეს მდინარენი, ქროდეს ქარნი და ეკუეთნეს სახლსა მას, და არა დაეცა, რამეთუ დაფუძნებულ იყო კლდესა ზედა.
- და ყოველმან რომელმან ისმინეს სიტყუანი ესე ჩემნი და არა ყვნეს იგინი, ემსგავსოს იგი კაცსა ცოფსა, რომელმან აღაშენა სახლი თვისი ქვიშასა ზედა.
- და გარდამოხდა წვიმაი. მოვიდეს მდინარენი, ქროდეს ქარნი და ეკუეთნეს სახლსა მას და დაეცა. და იყო დაცემადი იგი მისი დიდ ფრიად“.

ამგვარად, უფალი გონივრულს ისეთ არჩევანს უწოდებს, რომელი გადაწყვეტილების შედეგიც მოსალოდნელ ავბედითობასა და რისკებს მედგრად გაუძლებს. აღნიშნულის მსგავსია გადაწყვეტილება ძველ ქსოვილზე ახალი საკერებელისა და ახალი ღვინის ძველ ტიკებში ჩასხმასთან დაკავშირებით. ისინი მათესა და მარკოზის (2; 21-22) სახარებებშია აღწერილი. თუმცა, უფალი გადაწყვეტილების მიღებისას გონივრული სიფრთხილის გამოჩენას გვირჩევს და გვეუბნება, „არავინ სუამნ ღვინოსა ძუელსა და მეყსეულად ჰნებავენ ახალი, რამეთუ თქვის: ძველი უმჯობეს არს“ (ლუკა 5; 39).

ეკონომიკაში სწორი ზღვრული არჩევანი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს არა მარტო ინდივიდუალური გადაწყვეტილებების მიღების დროს, არამედ ფირმებშიც. გ. მენქიუ წერს: „ინდივიდებსაც და ფირმებსაც უკეთესი გადაწყვეტილებების მიღება შეუძლიათ, თუ ზღვრული კატეგორიებით იაზროვნებენ“.⁴³ აღნიშნულის საინტერესო მაგალითია აღწერილი მათეს სახარებაში:

- „ვითარცა-იგი რაჟამს წარვალნ კაცი და მოუწესნ მონათა თვისთა და მისცის მათ მონაგები თვისი.
- და რომელსამე მისცა ხუთი ქანქარი და რომელსამე ორი ქანქარი და რომელსამე ერთი, კაცად-კაცადსა მსგავსად ძალისა თვისისა, და მეყსეულად წარვიდა.

⁴³ მენქიუ გ., დასახელებული ნაშრომი, 2008, გვ. 6.

- ხოლო წარვიდა რომელმან-იგი ხუთი ქანქარი მიიღო, აქმნია მას ზედა და შესძინა სხუაილა ხუთი ტალანტი. ეგრეთვე, რომელმან-იგი ორი მიიღო, შესძინა სხუაი ორი.

.....

- შემდგომად მრავლისა ჟამისა მოვიდა უფალი იგი მათ მონათაი და სიტყუა-ყო მონათა მათ თანა.
- და წარმოდგა, რომელმან ხუთი ქანქარი მოიღო, და მოართუა მას სხუაი-და ხუთი ქანქარი და ჰრქუა: უფალო, ხუთი იგი ქანქარი მომეც მე, აჰა ესერა სხუაი-და ხუთი ქანქარი შევსძინე.
- ჰრქუა მას უფალმან მისმან: კეთილ მონაო სახიერო და სარწმუნოო! მცირესა ზედა სარწმუნო იქმენ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ; შევედ სიხარულსა უფლისა შენისასა. (ასევე განმეორდა 2 ქანქარის მქონეს შემთხვევაშიც)
- მოვიდა იგიცა, რომელსა ერთი ქანქარი მოეღო, და ჰრქუა: უფალო, უწყოდე, რამეთუ ფიცხელი კაცი ხარ შენ: მოიმკი, სადა არა დასთესი, და შეიკრიბი, სადა არა განგიზნევიეს.
- და შემეშინა, წარვედ და დავმალე ქანქარი იგი შენი ქუეყანასა; აჰა ესერა შენი შენთანა არს.
- მიუგო უფალმან მისმან და ჰრქუა მას: ბოროტო მონაო და მედგარო! უწყოდე, რამეთუ მოვიმკი, სადა არა დავთესი, და შევიკრიბი, სადა არა განმიზნევიეს.
- ჯერ-იყო შენდა დადებად ვერცხლი ჩემი სავაჭროსა, და მომცა-ვედ და მოვიღე ჩემი იგი აღნადგინებითურთ.
- მოუღეთ მაგას ქანქარი ეგე და მიეცით მას, რომელსა აქუს ათი ქანქარი“ (25; 14-29).

სახარების ამ იგავში ჩანს ბატონის გონივრულობა (ზღვრული ანალიზი) დავალების გაცემის დროს მისი სირთულისა და შემსრულებელთა შესაძლებლობების გათვალისწინების გამო („მისცა კაცად-კაცადსა მსგავსად ძალისა თვისისა“). ასევე აღსანიშნავია მესაკუთრის გადაწყვეტილება მიღებული შრომითი შედეგების მიხედვით მომუშავეთათვის დიფერენცირებული ჯილდოს გაცემისა და დაწინაურების შესახებ („მცირესა ზედა სარწმუნო იქმენ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ“; „მოუღეთ მაგას ქანქარი ეგე და მიეცით მას, რომელსა აქუს ათი ქანქარი“). ასევე ნათელია, რომ დავალების მიმცემს კარგად ესმის საკუთ-

რების მფლობელის მითითების შესრულების აუცილებლობა და შესაძლო საფინანსო რისკზე საკუთარი პასუხისმგებლობა. აღნიშნული კარგად ჩანს მის მითითებაში მოსამსახურისთვის გაცემული ვერცხლის ვაჭრობაში დაბანდების შესახებ („ჯერ-იყო შენდა დადებად ვერცხლი ჩემი სავაჭროსა, და მომცა-ვედ და მოვიღე ჩემი იგი აღნადგინებითურთ“). მესაკუთრის ბუნებაც კარგადაა აღწერილი სახარებაში: ისინი „მკიან იქ, სადაც არ დაუთესიათ და კრეფენ იქ, სადაც არ დაუბნევიათ“ და ამასთან კარგად უწყიან საკუთარი ქცევის წესების შესახებ.

აღნიშნულის პარალელურად, გავიხსენოთ მოტივაციის თეორიებიდან ერთ-ერთი თანამედროვე - დევიდ ნედლერისა და ედუარდ ლოულერის მიერ შემუშავებული მოლოდინის თეორია. თეორიის ავტორები თვლიან, რომ „მენეჯერები შეძლებენ მომუშავეების შრომის მწარმოებლურობის გაზრდას, თუ:

1. ჯილდოს ღირებულებას გათვლიან ისე, რომ მან დააკმაყოფილოს თითოეული მომუშავე;
2. განსაზღვრავენ შრომის მწარმოებლურობის სასურველ დონეს;
3. ეს დონე იქნება მიღწევადი მომუშავეთათვის;
4. დამყარდება ურთიერთკავშირი ჯილდოსა და შრომის მწარმოებლურობას შორის;
5. უზრუნველყოფილი იქნება ჯილდოს საკმარისი დონე“⁴⁴.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე აშკარაა, რომ სახარებისეული სიბრძნე XX საუკუნეში შემუშავებულ ეკონომიკის პრინციპებსა და მოლოდინის თეორიის მიღწევებად აღიარებულ პოსტულატებს იგავების გამოყენებით მარტივად ხსნიდა ჯერ კიდევ I საუკუნეში. იგივე შეიძლება აღვნიშნოთ „სამართლიანობის თეორიის“ შემთხვევაშიც, რომელიც 1960 წელს ჩამოაყალიბა ჯ. სტეისი ადამსმა. „სამართლიანობის თეორია არის მოტივაციის თეორია, რომელიც ყურადღებას ამახვილებს ადამიანების მიერ მათი სამსახურებრივი შედეგებისა და მათ მიერ შეტანილი წვლილის შესაბამისობის სამართლიანობაზე. მოტივაციის განსაზღვრის დროს უფრო მნიშვნელოვანია ადამიანის მიერ მიღებული შედეგების და მის მიერ ორგანიზაციაში შეტანილი წვლილის შეფარდებითი, ვიდრე აბსოლუტური

⁴⁴ Речмен Д.Д. Мескон М.П. Боуви К.Л. Тилл Д.В., Современный бизнес, Т. 1, М., «Республика», 1995, ст. 323.

დონე“⁴⁵. აქვე, შეტანილი წვლილის შეფარდებითი და აბსოლუტური გაზომვის საუკეთესო მაგალითად სახარებიდან შესაძლებელია გავისხენოთ ღარიბი ქვრივის მიერ შეწირული „ორნი მწულილნის“ მნიშვნელობის შესახებ, რომელიც უფალმა უფრო მეტად შეიწირა, ვიდრე მდიდართა მიერ გაღებული დიდი შენაწირი (მარკ. 2; 41-44).

პრინციპი 4. ადამიანები სტიმულებზე რეაგირებენ

აღნიშნული პრინციპის ახსნის დროს პროფ. გ. მენქიუ წერს: „ვინაიდან ადამიანები გადაწყვეტილებებს იღებენ დანახარჯებისა და სარგებლობის შედარების გზით, მათი ქცევა შეიძლება შეიცვალოს დანახარჯებისა და სარგებლობის ცვლილებასთან ერთად, ე.ი. ადამიანები სტიმულებზე რეაგირებენ. სტიმული არის ის, რაც ადამიანს მოქმედებისკენ უბიძგებს. ქცევის განსაზღვრაში სტიმულების ცენტრალურ როლს დიდი მნიშვნელობა აქვს მათთვის, ვინც სახელმწიფო პოლიტიკას ქმნის. სახელმწიფო პოლიტიკა ხშირად ცვლის კერძო ქმედების დანახარჯებსა თუ სარგებლობას. როდესაც პოლიტიკოსები არ ითვალისწინებენ, თუ როგორ შეიძლება შეიცვალოს ადამიანების ქცევა მათი პროგრამების განხორციელებისას, შედეგები შეიძლება სრულიად მოულოდნელი იყოს. ამ კანონის ეფექტის სრულად გასაგებად ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ადამიანები თავიანთ ქცევას ცვლიან სტიმულების შესაბამისად“⁴⁶. უფალმა ძველი და ახალი აღქმის მიმდევრებს ქცევის წესების განმსაზღვრელი ათი მცნება არ შეუცვალა, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ მან კარგად უწყის, რომ „ადამიანები თავიანთ ქცევას ცვლიან სტიმულების შესაბამისად“.

უფალმა საუკეთესოდ იცის ადამიანის სუსტი ბუნების შესახებ და გვასტიმულირებს კეთილი საქმეების კეთება არ დაგვეზაროს, კერძოდ: „რომელმან იცოდის კეთილისა საქმე და არა ქმნეს, ცოდვა არს მისა“ (იაკ. 4;17); „უწყოდენ, რამეთუ რომელმან მოაქციოს ცოდვილი გზისაგან საცთურისა მისისა, იხსნეს სული თვისი სიკუდილისაგან და დაფაროს სიმრავლე ცოდვათაი“ (იაკ.5;20).

⁴⁵ ჯონსი გ. რ., ჯორჯი ჯ. მ., თანამედროვე მენეჯმენტის საფუძვლები, თბ., 2006, გვ. 222.

⁴⁶ მენქიუ გ., დასახელებული ნაშრომი, 2008, გვ. 7.

უფალი მუდმივად მიუთითებს ადამიანებს სიკეთის კეთებისკენ და შედეგად გასაჭირში თანადგომას სთავაზობს მათ:

- „მოიქცეინ ბოროტისაგან, ქმენინ კეთილი, მოიძიენ მშვიდობაი და მისდევდინ მას,
- რამეთუ თუალნი უფლისანი მართალთა ზედა და ყურნი მისნი ლოცვათა მათთა ზედა, ხოლო პირი უფლისაი მოქმედთა ზედა ძვირისათა“ (I პეტ. 2; 11-12).
- „ნუ იძლევი ბოროტისაგან, არამედ სძლიე კეთილითა მით ბოროტსა მას“ (რომ. 12; 21).
- „კეთილისა საქმე ნუმცა გუეწყინების, რამეთუ თვისსა ჟამსა მოვიძვოთ, არა თუ მოვმედგრდეთ“ (გალ. 6; 9).

გ. მენქიუ წერს: „საზოგადოებრივი პროგრამების შედეგები დასაწყისიდანვე ცხადი არ არის. ნებისმიერი პოლიტიკის ანალიზისას უნდა გავითვალისწინოთ არა მხოლოდ პირდაპირი, არამედ არაპირდაპირი ეფექტებიც, რომლებიც სტიმულების მეშვეობით იქმნება. თუ პოლიტიკა სტიმულებს ცვლის, ეს იწვევს ადამიანების ქცევის შეცვლას“⁴⁷. აღნიშნულის საპასუხოდ გვსურს გავიხსენოთ უფლის მოწოდებები საერო საქმეებში სათანადოდ ქცევის შესახებ, ასე მაგალითად:

- „მისცემდით უკუე ყოველთა თანანადებსა: სახარკოსა – ხარკი, საზუერესა – ზუერი, საშინელსა – შიში, პატივსა – პატივი“ (რომ. 13;7).

ასევე უფალი მიგვითითებს, რომ სამართლიანად უნდა მოვექცეთ ყველას, მათ შორის იმათაც ვინც ჩვენს დაქვემდებარებაშია, ვინაიდან:

- „უფალი ეგე სამართალსა და სწორსა მისცემდით მონათა მათ; უწყოდეთ, რამეთუ თქუენცა უფალივე გივის ცათა შინა“ (კოლ. 4;1).

ხანდახან კეთილი ადამიანები ვარდებიან განსაცდელში, ამ დროს უფალი მოთმინებას გვირჩევს და გვეუბნება, რომ ეს ის ქმედებაა, რასაც მშობლები ხშირად მიმართავენ ურჩი შვილების მიმართ, კერძოდ:

- „და მოჰმედგრდეთ ნუგეშინისცემისაგან, რომელი ვითარცა შვილთა გეტყვს თქუენ: შვილო ჩემო, ნუ სულმოკლე იქმნები სწავლასა უფლისასა, ნუცაღა დაჰხსნდები მის მიერ მხილებასა.

⁴⁷ იქვე, გვ.8.

- რამეთუ რომელი უყუარს უფალსა, სწავლის; და ტანჯის ყოველი შვილი, რომელი შეიწყნარის.

- უკუეთუ სწავლასა დაუთმოთ, ვითარცა შვილთა შეგიწყნარებს თქუენ ღმერთი.

რამეთუ ვინ-მე არს შვილი, რომელი არა სწავლის მამამან?“ (ებრ. 12; 5-7).

სახარებაში, რწმენისა და საქმის ერთიანობის მოთხოვნით უფალი სწორი ქცევის საუკეთესო სტიმულს აყალიბებს, კერძოდ: „**სარწმუნოება, უკუეთუ არა აქუნდენ საქმენი, მკუდარ არს იგი ხოლო. რამეთუ ვითარცა ხორცნი თვინიერ სულისა მკუდარ არიან, ეგრეთვე სარწმუნოებაი თვინიერ საქმეთასა მკუდარ არს**“ (იაკ. 2;17; 26).

მსჯელობის დასაწყისში მოვახდინეთ პროფ. გრეგორი მენქიუს სიტყვების ციტირება, სადაც ის მის მიერ შემოთავაზებული ეკონომიკის ათი პრინციპის შესახებ მიუთითებდა, რომ „თვით ყველაზე რთული ეკონომიკური ანალიზიც კი ამ ათ პრინციპზეა აგებული“. აღნიშნული ათი პრინციპიდან ოთხის მართლმადიდებლური სწავლების ასპექტით განხილვამ ნათლად გვაჩვენა, რომ ჯერ კიდევ XXI საუკუნის წინ ახალ აღთქმაში გამოიყენებოდა ფილოსოფიური აზროვნების ისეთი მეთოდები, როგორიცაა: ტრანზიტულობა, ანალოგია, შედარება, მსგავსება, რაციონალურობა და სხვა, რომელთა საშუალებით შესაძლებელია ამა თუ იმ გადაწყვეტილების ავკარგიანობის დეტალურად და გასაგებად ახსნა და შეფასება. ვფიქრობთ, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ეკონომიკის თეორია, გადაწყვეტილების მიღების თეორია, ბოლო დროს ძალზე პოპულარული - ქცევითი თეორია, საკმაოდ გამდიდრდებოდა, თუ ინდივიდთა გადაწყვეტილებებს იმ მრავალფეროვნებით განიხილავდნენ, როგორც ეს მართლმადიდებლურ სწავლებაშია გადმოცემული.

შიდასაფირმო შრომითი ურთიერთობები მართლმადიდებლური სწავლების ასპექტით*

საზოგადოებრივი განვითარება მარტო ცალკეული პროცენტებისა და ხელისუფლების ძალისხმევით ან კარგად ჩამოყალიბებული კონცეფციის საფუძველზე არ ხდება. განვითარებისთვის ყველაზე მთავარი მაინც თეორიული ცოდნის, სტრატეგიების, პოლიტიკური ნების ხორცშესხმა, რეალურად განხორციელება და მისი პრაქტიკად გადაქცევის უნარია.

საბაზრო ეკონომიკა, რომელიც საქართველოს რეალობაში ბოლო ორ ათეულ წელზე მეტია მკვიდრდება, იყო და რჩება საქმიანობისა და ურთიერთობის უმკაცრეს, ზოგჯერ სისასტიკემდე მისულ სისტემად. მაგრამ იგი, სხვა სისტემებთან შედარებით, გაცილებით მოქნილი და ეფექტიანია. სწორედ თავისი შედეგიანობით არის იგი მიმზიდველი შრომისმოყვარე, ენერგიული, ჰკვიანი და ინიციატივანი ადამიანებისათვის. ასეთ პროცენტებს ყოველთვის სჭირდებათ თვითრეალიზაციისა და ცხოვრებაში დამკვიდრების სივრცე და პირობები. და თუ ასეთი პირობები ვერ მიიღეს, მათი ენერგიისა და ნიჭის დადებითი მუხტი შეიძლება იქცეს ბოროტების წყაროდ.

თუმცა ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ ჩვენს ირგვლივ ბევრია უქნარა, ფუქსავატი, ყბედი და შურიანი ადამიანი, რომელსაც შეუძლია მოკლას ნებისმიერი საღი აზრი, ჩაახშოს სხვათა ენერგია და კეთილი მისწრაფებები. სწორედ ამის გამოა, რომ სახარება გვეუბნება - „განმრავლებითა უსჯულოებისათა განხმეს სიყუარული მრავალთა“ (მათე 24;12). აღნიშნულის გამო, უფალი ასეთ ადამიანებთან ურთიერთობისას მიგვითითებს - „ნუ მისცემთ სიწმიდესა ძალლთა, ნუცა დაუფენთ მარგალიტსა თქუენსა წინაშე ღორთა, ნუუკუე დათრგუნონ იგი ფერხითა მათითა და მოიქცენ და განგხეთქნენ თქუენ“ (მათე 7;6).

ერის დიდი მოჭირნახულე იაკობ გოგებაშვილი გულისტკივილით ამბობდა: „ჩვენდა საზარალოდ, ბედოვლათები აღმოვჩნდით არა მარტო ფულის ფლანგვაში, არამედ ენერგიის ცუდ-უბრალოდ ხარჯვაში“. ი. ჭავჭავაძე უფრო ღრმად იხედებოდა ჩვენს სულში, როცა ამბობდა: „ქართველები ჩვენი მოუთმენლობის გამო იმდენად ვიხიბლებით ადვილი და მოკლე გზის არჩევით, რომ თავსაც არ ვიწუხებთ ანალიზი გავუკეთოდ ჩვენს მოქმედებას, რასაც

* მასალა გადამუშავებულია და ეყრდნობა: გაგნიძე ი., „მართლმადიდებლობა და ეკონომიკა“, თბ., 2007.

ჩვენს ისტორიაში მრავალი მარცხი და ტკივილი მოუტანია ქვეყნისთვის“ (შეადარეთ - ორი ყველაზე წარმატებული ერის შვილები, იაპონელები და გერმანელები პრობლემის გადაჭრის დროს ყველაზე რთულ ვარიანტს ირჩევენ ხოლმე - ი.გ.).

ერთ-ერთი პირველი ქართველი ბიზნესმენი და დიდი მეცენატი დ. სარაჯიშვილი წუხდა: „ვაგლახ ქართველობა ხელის გამოღებას ხელის გაშვერას ამჯობინებს და ვაითუ, დადგეს დრო, სხვისი ქველმოქმედების იმედიღა დარჩესო“⁴⁸. სამწუხაროდ ეს გამონათქვამი დღესაც ძალიან აქტუალურია, არადა წმიდა წერილი მიგვითითებს, „უკუეთუ ვისმე არა უნებს საქმის, ნუცა ჭამნ“ (II თეს.3;10).

საზოგადოდ, ნებისმიერი კულტურა – ეროვნული, ბიუროკრატიული ან ორგანიზაციული – ძალასა და ენერგიას იძენს თავისი ისტორიის, გეოგრაფიის, ტექნოლოგიისა და ფილოსოფიის თავისებურებებიდან. არ არსებობს ორი მსგავსი ორგანიზაციული კულტურა, ისე, როგორც არ არსებობს ორი მსგავსი ეროვნული კულტურა⁴⁹. ამის გამო, ცნობილი ექსპერტები მიუთითებენ, რომ ნებისმიერი მოდელი ცალკეულ ქვეყანაში განიცდის ცვლილებებს ეროვნულ ნიშან-თვისებათა და ტრადიციებიდან გამომდინარე.

სოციოლოგიური გამოკვლევების შედეგები გვიჩვენებს, რომ „შრომითი კმაყოფილება სამუშაოსთან დაკავშირებული მოლოდინისა და რეალური სამუშაოს ურთიერთმიმართების ფუნქციაა“⁵⁰. ე.ი. სასურველ გარემოში ადამიანთა შრომის შედეგები გაცილებით მაღალია, ვიდრე იქ, სადაც შრომითი ურთიერთობების განმსაზღვრელი საყოველთაოდ აღიარებული ფასეულობები სათანადო დონეზე არ მოქმედებს.

ჩვენში, სამწუხაროდ, მრავლად არიან ადამიანები, რომლებიც მათი რეალური ცოდნისა და შესაძლებლობების მიუხედავად მხოლოდ პირველობას ჩემულობენ. ასეთი კადრების მართვა კი დიდ სირთულეებს უკავშირდება. ამას ემატება ისიც, რომ პირადი ნაცნობობის ინსტიტუტი ძლიერადაა ფესვგადგმული ქართველთა ცნობიერებაში, რაც დადებით მომენტებთან ერთად, გარკვეულწილად აფერხებს შრომით ურთიერთობებში სამართლიანობის, ობიექტურობისა და ჯანსაღი კონკურენციის პრინციპების დამკვიდრებას. აღწერილ სი-

⁴⁸ დურგლიშვილი, ნ., ცვლილებები სოციალურ გარემოში და ქართული ოჯახი, სადისკუსიო წერილების სერია, #3, გაერთიანებული ერების განვითარების პროგრამა, საქართველო, თბ., 1997, გვ.4-5.

⁴⁹ ბურჯალიანი, ჯ., „მე-5 დონის მენეჯერები“, ჟურნ. „სტრატეგია და ორგანიზაცია“, #2, 2004, გვ. 78.

⁵⁰ ადამიანური რესურსების მენეჯმენტი, რედ. კუტალაძე ი., გამომც. შპს „არდანი“, თბ., 1999, გვ. 42.

ტუაციას ამძაფრებს ის, რომ ინდივიდთა უმრავლესობაში სასურველი თანაფარდობით არ არის განვითარებული „უფლებებისა და მოვალეობების“ გრძნობა. სამწუხაროდ, ჩვენს საზოგადოებრივ ურთიერთობებში აშკარად დომინირებს მხოლოდ „უფლებებზე“ აქცენტის გაკეთება და მოვალეობები ნაკლებად გვახსოვს. მოვალეობები ქვეყნის, საკუთარი ოჯახის წევრთა, საზოგადოებისა და შრომითი კოლექტივის წევრთა წინაშე. ამ გრძნობის ნაკლებობა უპასუხისმგებლო საქციელის, არასათანადო, დაუდევარი მოქმედებებისა და მიღებული არასასურველი შედეგების საფუძველია, ქვეყნის, ოჯახების, ინდივიდებისა და საკუთარი შრომითი კარიერის დონეზე.

აღნიშნული პრობლემის გადაჭრის უმოკლეს გზად ქართველი ხალხის დედაეკლესიის წიაღში დაბრუნება მიგვაჩნია, ვინაიდან იქაა რელიგიასა და საღ აზრს შორის ჰარმონიულად ორმხრივი და ურთიერთშემავსებელი დამოკიდებულება. აქვე მივუთითებთ, რომ ძალიან ხშირად ის პოსტულატები, რომლებიც დიდ მიღწევებადაა ჩათვლილი მართვის თანამედროვე მეთოდებისთვის, კარგად დავიწყებული ძველია ქრისტიანული ფილოსოფიის მქონე ინდივიდისთვის.

აღნიშნულის გამო, შენობის აშენება სახურავიდან რომ არ გამოგვივიდეს, ვფიქრობთ, ის საფუძველი, რომელზეც უნდა აიგოს შრომითი (და არა მარტო შრომითი) ურთიერთობები საქართველოში, არის „გააზრებული სარწმუნოება“. აქ ვგულისხმობთ სარწმუნოებას არა ფარისევლურად, არა გარეგნულად და მხოლოდ სხვათათვის შესამჩნევად, არამედ საქმით, ვინაიდან „სარწმუნოება, უკუეთუ არა აქუნდენ საქმენი, მკუდარ არს იგი ხოლო. რამეთუ ვითარცა ხორცნი თვინიერ სულისა მკუდარ არიან, ეგრეთვე სარწმუნოებაი თვინიერ საქმეთასა მკუდარ არს“ (იაკ. 2;17; 26).

ქვემოთ შევეცდებით, გამოთქმული აზრის შესაბამისად, პარალელურად მოვიყვანოთ ადგილები სახარებიდან, რითაც გვსურს ვაჩვენოთ მართლმადიდებლური ცნობიერების საუკეთესო შესაბამისობა, საბაზრო ეკონომიკის პირობებში წარმატებული შიდასაფირმო ურთიერთობების ფორმირების პროცესთან.

დღეს საქართველოში არსებული უმუშევრობის მაღალი დონე განაპირობებს სამუშაო ძალის დიდ არჩევანს და სამსახურის დაკარგვის შიშის ქვეშ მყოფი, დაქირავებული პერსონალის მართვის გარკვეულწილად სიმარტივეს. აღნიშნული მდგომარეობა უახლოეს მომ-

ვალში შეიცვლება და ფართო საზოგადოებისათვის დღის წესრიგში დადგება კარგი სპეციალისტების სწორად შერჩევისა და მათი „დამაგრების“ პრობლემა. დაკვირვებათა შედეგები ცხადყოფს, რომ იმ სფეროებშიც კი, სადაც ყველაზე მეტად საჭიროა მაღალი კვალიფიკაცია, წარმატებას დიდად განაპირობებს ადამიანებს შორის არსებული ურთიერთობები.

სტენფორდის უნივერსიტეტის პროფესორმა ჯიმ კოლინზმა და მისმა თანამოაზრეებმა ჩაატარეს ხუთწლიანი ფუნდამენტური გამოკვლევა იმის გასარკვევად, თუ რა გზით შეიძლება გახდეს კარგი ორგანიზაცია საუკეთესო. საწყის ეტაპზე მეცნიერებმა კვლევის ობიექტად XX საუკუნის 500 მოწინავე ორგანიზაციიდან ამოარჩიეს რამდენიმე მათგანი. მათ შორის ის 11 კომპანია, რომლებიც 15 წლის განმავლობაში სტაბილურად მზარდი განვითარების ტემპით გამოირჩეოდა და შეძლო გამხდარიყო საუკეთესო (თხუთმეტწლიანი ინტერვალის შერჩევა კი იმით იყო გამოწვეული, რომ გამართლების ფაქტორი გამოერიცხათ). ერთ დროს კრიზისში მყოფმა ამ ორგანიზაციებმა 15 წლის შემდეგ შეძლეს ის, რომ მათი აქციების ღირებულებამ 3-ჯერ გადააჭარბა ყველა დარგში არსებული აქციების საშუალო ღირებულებას. კვლევის მიზანი აღნიშნული 11 ორგანიზაციის ასეთი წარმატებული კარიერის მიზეზების გამოვლენა იყო.

მკვლევარებმა შედარებისთვის შეარჩიეს დაახლოებით ამავე დონეზე კომპანია, რომლებიც ერთ დროს ბრწყინავდნენ თავისი წარმატებებით, ხოლო შემდეგ გარკვეული მიზეზების გამო მათი განვითარების ტემპები მკვეთრად შემცირდა. ზოგიერთმა მათგანმა კი საერთოდ შეწყვიტა არსებობა.

აღნიშნული ორი სახის ფორმების მოღვაწეობის შესახებ მოპოვებული მონაცემების ანალიზმა მკვლევარებს იმ დასკვნის გაკეთების საშუალება მისცა, რომ წარმატებულ ორგანიზაციებს სრულიად განსხვავებული თვისებებისა და უნარების მქონე ადამიანები მართავდნენ⁵¹.

„მეხუთე დონე“ - ეს ტერმინი კოლინზის ჯგუფის მიერაა მოფიქრებული და, რასაკვირველია, თავისი ახსნაც მოემბნება. საქმე ისაა, რომ მკვლევარებმა შემოიტანეს მართვის სხვადასხვა უნარის მქონე ადამიანების ცნება და ხუთ სხვადასხვა დონეში გააერთიანეს. მარ-

⁵¹ ჯ. ბურჯალიანი, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 4.

თვის ყველაზე გამორჩეული და მაღალი უნარების მქონე ხელმძღვანელს კი მეხუთე დონის მენეჯერი უწოდეს. ასეთები იყვნენ: დარვინ სმიტი (კომპანია Kimberly-Clark), კოლმან მოკლერი (კომპანია Gillette) და სხვები.

მორიდებული, მოკრძალებული, ნაკლებადპრეტენზიული, უჩინარი, დაბალი მოთხოვნილებების მქონე (გავიხსენოთ: „ღმერთმან იცნის გულნი თქვენნი, რამეთუ კაცთა შორის მაღალი საძაგელ არს წინაშე ღმრთისა“ (ლუკა 16;15)), ერთი შეხედვით სუსტი, ამასთან საჭიროების შემთხვევაში გაბედული, საკუთარი ორგანიზაციისთვის თავგანწირული, შინაგანად ძლიერი, მტკიცე ნებისყოფის, შრომისმოყვარე – ასე დაახასიათა მკვლევართა ჯგუფმა მართვის უმაღლესი უნარების მქონე ადამიანი და მას უმაღლესი ტიტული – მეხუთე დონის მენეჯერი მიანიჭა. (გავიხსენოთ სახარებიდან – „შეიყუარო მოყუასი შენი, ვითარცა თავი თვისი“ (მათე 22;39. ლუკა 10;27) „კეთილმან კაცმან კეთილისაგან საუნჯისა გულისა თვისისა გამოიღის კეთილი“ (ლუკა 6;45. მათე 7;17)).

კიდევ ერთიც: მეხუთე დონის მენეჯერები, განსხვავებით სხვებისგან, ცდილობენ, რომ მათი წარმატება სხვა ადამიანებს ან ფაქტორებს მიაწერონ. თუკი ასეთს ვერ პოულობენ, მაშინ ისინი ყველაფერს იღბალს აბრალებენ. საპირისპირო ხდება, როდესაც საქმე პასუხისმგებლობას ეხება, ისინი ყოველთვის საკუთარ თავში ეძებენ პრობლემებს და არასოდეს ცდილობენ, რომ ყველაფერი უიღბლობას ან სხვებს გადააბრალონ. (გავიხსენოთ სახარებიდან: „აღმოიღე პირველად დვირე თუალისაგან შენისა და მერმე იხილო აღმოღებად წუელი თუალისაგან ძმისა შენისა“ (ლუკა 6;42) „სამართალი და წყალობა და სარწმუნოება; ესე ჯერ იყო საქმედ და იგი არა დატევენად“ (მათე 23;23), „ნუ სჯით თუალოთ-ლებით, არამედ სამართალი სასჯელი საჯეთ“ (იოანე 7;24)).

როგორც ხედავთ, მეხუთე დონის მენეჯერები დაჯილდოებულნი არიან **ორი ძირითადი თვისებით**: 1) **პროფესიული თავდადება**, რომელიც მათ უბიძგებთ შექმნან საუკეთესო ორგანიზაცია და მიაღწიონ გამორჩეულ შედეგებს, მშვიდად აუღელვებლად გადალახონ დაბრკოლებები, უზრუნველყონ კომპანიაში უმაღლესი სტანდარტების არსებობა, მტკიცედ აიღონ პასუხისმგებლობა საკუთარ თავზე წარუმატებლობის შემთხვევაში. ასეთი შემთხვევებისთვის წმ. მოციქული გვარიგებს: „აღიღეთ ყოვლად საჭურველი იგი ღმრთისა, რაითა შეუძლოთ წინა-დადგომად დღესა მას ბოროტსა, და ყოველსავე იქმოდეთ, რაითა სდგეთ.

მტკიცედ უკუე დეგით, მოირტყენით წელნი თქუენნი ჭეშმარიტებითა და შეიმოსეთ ჯაჭვი იგი სიმართლისა. ყოველსა შინა აღიღეთ ფარი იგი სარწმუნოებისა, რომლითა შეუძლოთ ყოველთა მათ ისართა ბოროტისათა განხურვებულთა დაშრეტად; და ჩაფხუტი იგი ცხოვრებისა დაიდგით და მახვილი იგი სულისა, რომელ არს სიტყუა ღმრთისა“ (ეფეს. 6; 13-14; 16-17; I თეს. 5; 8-9). „ესე უწყით, რამეთუ ღმრთის მოყუარეთა ყოველივე განემარჯვების კეთილად...“ (რომ. 8; 28).

2) თავმდაბლობა, რომელიც მათ უბიძგებს დარჩნენ შეუმჩნეველნი მშვიდად აკეთონ თავიანთი საქმე, ყოველთვის ცდილობენ, რომ სხვას ან სხვა რამეებს მიაწერონ წარმატება. ვფიქრობთ, სასარგებლოა შევადაროთ სახარებაში აღნიშნულს - „ხოლო რომელმან აღიმადლოს თავი თვისი დამდაბლდეს; და რომელმან დაიმდაბლოს თავი თვისი ამაღლდეს“ (მათე 10;10. ლუკა 10;7).

მეხუთე დონის მენეჯერთა სურვილი – იყვნენ სხვებისაგან განურჩეველნი, არ ნიშნავს, რომ ისინი არ არიან პატივმოყვარენი. პირიქით, ისინი გამორჩეულად პატივმოყვარენი არიან, ოღონდ მეოთხე დონის მენეჯერებისაგან განსხვავებით, მათი პატივმოყვარეობა იმ ორგანიზაციებს უკავშირდება, რომელთაც ისინი მართავენ, და არა საკუთარ თავს. მათი თვითრეალიზაცია კი, საუკეთესო ორგანიზაციის შექმნასთან ერთად მიიღწევა. ამგვარად, წარმატების მიღწევის შემთხვევაში საკუთარი თავის გაკერპებას სასურველი შედეგი არასოდეს მოაქვს, რაც მეოთხე დონის მენეჯერებს ახასიათებთ (მაგალითად, ლი იაკოკა, მან ვერ თქვა უარი დიდებასა და სახელზე, მისი ბიოგრაფიის შესახებ 7 მილიონამდე წიგნი გაიყიდა. მისმა კომპანიამ *Chrysler*-მა, კი პოზიციების დათმობა მის სიცოცხლეშივე დაიწყო).

საკმარისად რთულია მეხუთე დონის მენეჯერი გახდე, თუმცა ადამიანების უმეტესობას შეუძლია მიაღწიოს ამას („ითხოვდით და მოგეცეს თქუენ, ეძიებდეთ და ჰპოვოთ, ირექდით და განგელოს თქუე“ (ლუკა 11;9)). ოღონდ იმ პირობით, თუ ექნებათ დიდი სურვილი შექმნან საუკეთესო ორგანიზაცია. და შექმნიან ისე, რომ არასოდეს დაელოდებიან ჯილდოს, რომელიც მათ ამ დამსახურებისთვის ერგებათ, და რომელსაც დიდება, სიდიდრე და პოპულარობა ჰქვია. ეს ყველაფერი ისედაც მოდის წარმატებასთან და სასიკეთო საქმეებთან ერთად. ვინაიდან, როგორც სახარებაშია ნათქვამი: „უკუეთუ ძალ-გიც რწმუნებად, ყოველივე შესაძლებელ არს მორწმუნისა“ (მარკ. 9;23)), „და ყოველსა რაოდენსა ითხოვდეთ ლოცვასა

შინა სარწმუნოებით, გეყოს თქვენ“ (მათე 21;22) და შედეგად, თუ სულიერი არავინ შეგაქმნის, „ქვანი დაღაღებდნენ“ (ლუკა 19; 40).

აღნიშნულის გარდა გვინდა მკითხველს სახარებიდან ზოგიერთი ისეთი ადგილი შევახსენოთ, რომელიც შეეხება შრომით ურთიერთობებს, კერძოდ:

1. მათეს სახარებაში (10;10) იესო აგზავნის რა მოწაფეებს ხალხის განსაკურნებლად, არიგებს მათ, რომ არაფერი იქონიონ თან, რადგან შრომისათვის „მშრომელი თავისი საზღოს ღირსია“. ასევე ლუკას სახარებაშიც (10;7) აღნიშნულია, რომ „მუშა ღირსია თავისი საზღაურისა“. ამით სახარებაში გაშიფრულია შრომის ანაზღაურების ძირითადი პრინციპი;

2. მათეს სახარებაში (22;22), მარკოზის სახარებაში (12;17) და ლუკას სახარებაში (20;25) აღნიშნულია, რომ ფარისეველთა კითხვაზე უნდა გადაუხადონ თუ არა კეისარს ხარკი, მაცხოვარი პასუხობს: „მიეცით კეისარს კეისრისა და ღმერთისა ღმერთს“. ამით გადასახადების გადახდის აუცილებლობაზე მიუთითებს მაცხოვარი;

3. სახარებიდან ჩანს, რომ კორუფციული აზროვნება ჯერ კიდევ ორი ათასი წლის წინ იყო პრობლემა მოსახლეობისთვის. ამაზე მეტყველებს იოანე ნათლისმცემლის პასუხები მებაჟეთა და სამხედროთა შეკითხვებზე: იგი არიგებს მათ, რომ „მათთვის დაწესებულზე მეტს ნუ აიღებენ“. აქვე უნდა გავიხსენოთ ასევე უფლის მე-8 მცნება - „არ იპარო“.

ზემოაღნიშნულიდან ნათლად ჩანს, რომ სწორედ სახარებისეული სიბრძნე ასაზრდოებს იმ პოსტულატებს, რომლებსაც თანამედროვე მენეჯმენტის თეორეტიკოსები გვთავაზობენ სამეცნიერო ლიტერატურაში. მსჯელობის გასაგრძელებლად გავიხსენოთ დღეისათვის ძალზე პოპულარული ორგანიზაციული (კორპორაციული) კულტურა – ეს არის ფენომენი, რომელიც ასწავლის და აიძულებს ორგანიზაციის წევრებს მოიქცნენ გარკვეული წესების შესაბამისად⁵². ამასთან მიჩნეულია ისიც, რომ თუ არ აქვს ღირებულებები ფირმას, რომლის გარშემოც ერთიანდება ყველა, იგი წარმატებას ვერ მიაღწევს.

სწორედ ასეთი ურთიერთობებია იმ წარმატების საიდუმლო, „რომლის გამოც უკვე ათ წელიწადზე მეტია, რაც ყოველწლიურად მსოფლიოს ცნობილი კომპანიების ასობით სხვადასხვა მენეჯერი ჩადის ბრაზილიაში, სან-პაულოში, რათა საკუთარი თვალით ნახოს კომპანია, რომელმაც არ იცის, რა არის ადმინისტრაციული ხარჯები, რეცეფცია, მარკეტინ-

⁵² „ადამიანური რესურსების მენეჯმენტი“; რედ. ი. კუტალაძე, გამომც. შპს „არდანი“, თბ. 1999, გვ. 16-18.

გის განყოფილება, სამუშაო ტიტულები: რომლის თითოეული თანამშრომელი თვითონ წყვეტს, რომელ საათზე, რომელ დღეს მოვიდეს სამუშაოზე, რამდენი საათი, რა თანმიმდევრობით იმუშაოს და როდის, რა ვადით აიღოს შვებულება; რომლის თანამშრომელთა დიდ ნაწილს უფლება აქვს თვითონ განსაზღვროს საკუთარი ხელფასის და სამივლინებო ხარჯების ოდენობა⁵³.

კომპანიის საქმიანობის შესასწავლად ჰარვარდის უნივერსიტეტში ჯგუფიც კი შექმნეს. კომპანიაში 1000-მდე ადამიანი მუშაობს. ისინი ერთ დიდ ოჯახად გაერთიანდნენ საკუთარი და საზოგადოებრივი კეთილდღეობის გამო. ისინი თვლიან, რომ არსებობენ და შრომობენ არა იმიტომ, რომ ფული იშოვონ, არამედ იმიტომ, რომ უკეთესად იცხოვრონ და სხვებსაც ცხოვრების უკეთესი პირობები შეუქმნან. კომპანიის ხელმძღვანელმა რიკარდო ზემლერმა ჩათვალა, რომ ფირმა მაშინ გამოავლენდა საკუთარ პოტენციალს, როდესაც თანამშრომლები ჩათვლიდნენ, რომ ეს კომპანია მათი იყო და ისინი არა დაქირავებული მუშები, არამედ საკუთარ ბიზნესში დასაქმებული პირები იყვნენ (გავიხსენოთ ანალოგიური მიდგომა წმიდა წერილიდან „ამიერიითდან არლარა ხართ მონა, არამედ შვილ“ გალ.4;7). საამისოდ კომპანიის მეპატრონემ მიიჩნია „რომ საჭირო იყო სამი კომპონენტის: დემოკრატიის, მოგების განაწილებისა და ინფორმაციის საჯაროობის კომბინაცია“⁵⁴.

ზედაპირული ეკონომიკური განათლების მქონე ინდივიდიც კი იფიქრებს, რომ თუ თანამშრომლებს უფლება ექნებათ თვითონ დაიწესონ ხელფასები, მეორე თვეს კომპანიას ლიკვიდური სახსრები აღარ დარჩება, მაგრამ ეს ყოველთვის ასე არ ხდება. „თუ ადამიანი ხედავს, რომ მისი არაკორექტული საქციელის გამო მას საზოგადოება გარიყავს, მაშინ ის ყველა ღონეს იხმარს, რომ რაც შეიძლება კორექტული იყოს“⁵⁵. ფირმას ჰქონდა რთული პერიოდებიც და იგი მან ღირსეულად დაძლია.

თუ ფირმა „სემკო“-ს შიდასაფირმო მართვის პრინციპებს კარგად დავუკვირდებით დავინახავთ, რომ იგი ძალზედ ჰგავს იაპონური მენეჯმენტის მოდელს. ამასთან, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ იაპონიაში მსგავსი ეფექტი მთელი ქვეყნის მასშტაბითაა, ხოლო ბრაზილიაში აღნიშნული ფირმის მაგალითი სხვებისთვის გადამდები არ აღმოჩნდა. სამეცნიერო

⁵³ ებრალიძე ც., მენეჯმენტი მენეჯერების გარეშე, ჟურნ. „სტრატეგია და ორგანიზაცია“, #2, 2003, გვ. 16.

⁵⁴ ებრალიძე ც., დასახელებული ნაშრომი, გვ. 18.

⁵⁵ ებრალიძე ც., დასახელებული ნაშრომი, გვ. 21.

თვალსაზრისით საკითხავია რამ შეიძლება გამოიწვიოს „სემკო“-ს ტიპის ფირმების მომრავლება და ქვეყნის მასშტაბით მათი ამოქმედება. ჩვენი სუბიექტური აზრით, ამას განაპირობებს თითოეული ერის ცნობიერების, მორალური წესებისა და სოციალური ინსტიტუტების განმსაზღვრელი სახელმწიფო რელიგია. თუ რატომ ვფიქრობთ ასე მოგახსენებთ იაპონიის მაგალითზე.

თანამედროვე ეკონომიკურ ლიტერატურაში გამოყოფენ შიდასაფირმო მართვის ორ მოდელს: ამერიკულსა და იაპონურს, რომელიც აქცენტს აკეთებს ეფექტიანად მომუშავე გუნდის ჩამოყალიბებასა და ერთი მიზნის ქვეშ გაერთიანებაზე. როცა იაპონელებს მიმართავენ შეკითხვით მათი სიმდიდრის შესახებ, ყოველი მათგანი პასუხობს: „იაპონიის სიმდიდრე ხალხია“. იაპონიამ შეძლო ხალხის შრომისმოყვარეობასა და ინტელექტუალურ პოტენციალზე დაყრდნობით უმოკლეს ვადაში მოეხდინა ტექნიკური რევოლუცია. ისინი ამბობენ, რომ დაექვემდებარენ ღმერთის მოწოდებას - „იშრომე“. შედეგად, იაპონიაში უმუშევრობის დონე წლების მანძილზე 1%-ის ფარგლებში მერყეობს, არსებობს მთელი სიცოცხლის მანძილზე დაქირავების სისტემა, მტკიცე ოჯახები და ცხოვრების სადა სტილი, თვით უმდიდრეს ადამიანებშიც კი⁵⁶.

იაპონიაში სახელმწიფო რელიგია განსაზღვრავს თითოეული ინდივიდისა და სახელმწიფოს იდეოლოგიას და იგი უზრუნველყოფს ცალკეული პიროვნებისა და სახელმწიფოს ინტერესების ერთმანეთთან ჰარმონიულ დაქვემდებარებას, ისე რომ მიიღება სინერგიული ეფექტი. ამ ქვეყანაში თითოეული მოქალაქე ფიქრობს, რომ **„მან უნდა იზრუნოს სახელმწიფოზე და სახელმწიფო იზრუნებს მასზე“**. კომერციული ორგანიზაციების კონკურენტული გარემოსადმი იაპონური ხედვა გვეუბნება: **„თუ არ გყავს ღირსეული კონკურენტი ყველაფერი გააკეთე, რათა შექმნა ის“**. იმიტომ რომ სწორედ ღირსეულ კონკურენტს შეუძლია დღედაღამ ფხიზლად ყოფნა გაიძულოს. სწორედ მას შეუძლია გამუშაოს დაუღალავად, სწორედ ის არის ძალა, რომელიც გაიძულებს რომ იყო წარმატებული. იქ, სადაც არ არის კონკურენცია, არ არის პროფესიონალიზმი, არც ზრუნვა გამარჯვებისთვის და არც პროგრესი⁵⁷. ამგვარად,

⁵⁶ ალექსიძე ნ., მენეჯმენტი. მოტივაციური ფაქტორები და მეცნიერული ბიზნესი (ბიოტექნოლოგია, ეკოლოგია), თბ., „ზედაშე“, 1992, გვ. 45.

⁵⁷ მოდებაძე, შ., ის ვინც მოკეთის საფარის მიღმა იმალება, ჟურნ. „სტრატეგია და ორგანიზაცია“, #2, 2003, გვ. 74.

იაპონელები კონკურენტში მტერს კი არ ხედავენ, არამედ მათი წარმატების გარანტს როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საერთაშორისო ასპარეზზე. აქვე მივუთითებთ, რომ მართლმადიდებლობა გვასწავლის, „გიყუარდედ მტერნი თქუენნი და კეთილსა უყოფდით მოძულეთა თქუენთა. აკურთხევდით მწყევართა თქუენთა და ილოცევდით მათთვის, რომელნი გმძლავრობდენ თქუენ“ (ლუკა 6; 27-28).

იაპონიაში სიცოცხლის მანძილზე დაქირავებული მენეჯერიც კი ჩვეულებრივი მოვლენაა, რომ არაფერი ვთქვათ რიგით მუშაკებზე. იაპონიაში რამდენიმე თვით ხელფასზე დროებით უარისთქმაც კი მიღებული მოვლენაა ფირმის ინტერესებიდან გამომდინარე. იაპონიაში ფირმა საკუთარ მეორე ოჯახად აღიქმება და ყველამ იცის, რომ რაც კარგია ფირმისთვის, კარგია მისი კოლექტივის თითოეული წევრისთვის და რაც ამ ორივესთვისაა კარგი, ის სახელმწიფოს წარმატების გარანტიაა. ესაა მიზეზი რომ იაპონია კონკურენციაში შეძენილი უპირატესობით სარგებლობს, რაც ცოდნითა და ტექნოლოგიებით განისაზღვრება და რკინის მადნის არმქონე ქვეყანას ფოლადის იმპორტიორად წარმოაჩენს მსოფლიო ბაზარზე.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ იაპონიაში სახელმწიფო რელიგიის დოგმების ყველა მოქალაქის მიერ ცხოვრებაში რეალურად გათავისება აწესრიგებს ურთიერთობებს ოჯახებში, სამსახურებსა და სახელმწიფოში მთლიანად.

ამგვარად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ თუ ფირმის წარმატებისთვის ასე აუცილებელია ფასეულობების გათავისება, რაოდენ საჭიროა იგი ქვეყნისთვის, სახელმწიფოსთვის, ერისთვის. „ცხოვრება სულიერი და ხორციელი სარჩოს მოპოვების პროცესია, ხოლო ზნეობა – ამ პროცესის მომწესრიგებელი ძალა“⁵⁸. ნებისმიერი ქვეყნის ზნეობრივი და ურთიერთობის პრინციპები უშუალოდ გამომდინარეობს მისთვის საუკუნეების მანძილზე არსებული ტრადიციული რელიგიის პოსტულატებიდან. ვფიქრობთ, იშვიათი სიბრძნითაა გადმოცემული თითოეული ჩვენთაგანისთვის აუცილებელი თვისებები და ურთიერთობის პრინციპები ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლისადმი მიმართულ ლოცვაში: „შეისმინე ლოცვაი ესე ჩუენი და ითხოვე ღვთისა - მისა შენისაგან მოშურნეობაი და მღვიძარებაი სულთათვის მწყემსთა ჩუენთასა, სიბრძნეი და ძლიერებაი - მთავრობათათვის, სიმართლე და სიწრფელე გულთა მსაჯულთათვის, გონიერება და სიგლახაკე სულთა - წინამძღვართათვის, სიყ-

⁵⁸ ამირეჯიბი, ჭ., დათა თუთაშხია, გამომც. „ჭაბუკ“, თბ., 2003, გვ. 246.

ვარული და ურთიერთ - შოვრის თანხმობა მეუღლეთათვის, მორჩილება - ყმაწვილთათვის, მოთმინება - ჩაგრულთათვის, შიში ღვთისა - მჩაგვრელთათვის, მხიარულება - მწუხარეთათვის, ზომიერება - მხიარულთათვის. გონიერებისა და კეთილმსახურებისა სული დაჰნერგე ჩუენ ყოველთა შორის“⁵⁹.

მეცნიერ-ეკონომისტები მიუთითებენ რომ კაპიტალისტურ ქვეყნებში, „ინდუსტრიული ეთიკის კრიზისი გამოწვეულია იმით, რომ იგი ფიზიკურ და ფინანსურ ძალას ემყარებოდა, სუსტზე ძლიერის გამარჯვებას ქადაგებდა, სუსტის გაძლიერებაზე სათანადოდ არ ზრუნავდა. ამის საპირისპიროდ ვრცელდება ალტერნატიული, ჰუმანისტური ეთიკა, რომლის მთავარი დამახასიათებელი ნიშანია შემოქმედებითი ალტრუიზმი, სიყვარულის ფილოსოფია, ენერგია, რომელსაც შეუძლია შეაჩეროს აგრესია ადამიანებსა და ქვეყნებს შორის, მტრული დამოკიდებულება მეგობრულ ურთიერთობებად გადააქციოს, გლობალური ზემოქმედება მოახდინოს საერთაშორისო პოლიტიკაზე, მოაგვაროს ერთაშორისი კონფლიქტები.

რელიგიური აღორძინების ისტორიული პერსპექტივა დაკავშირებულია, უწინარეს ყოვლისა, მატერიალურსა და სულიერს შორის პროპორციების აღდგენის ობიექტურ აუცილებლობაზე, რომელიც ინდუსტრიალიზმმა დაარღვია. რწმენისადმი, მიმტევებლობისადმი, რელიგიისადმი დაბრუნება ადამიანისა და კაცობრიობის ჰარმონიული განვითარების აუცილებელი პირობაა“⁶⁰.

დასასრულ აღვნიშნავთ, რომ თუკი გაგრძელდება კვლევები მართლმადიდებლური სწავლებისა და მეცნიერების სხვადასხვა დარგის მოღვაწეთა მიღწევების შეჯერების მიმართულებით, მაშინ გაცილებით გაუადვილდება ერს სარწმუნოებაში შესვლა და მასთან ხელახალი სისხლხორცეული ზიარება. ასეთი რწმენა მიიყვანს ადამიანთა უმრავლესობას საქმის შესრულებისადმი მაღალ პასუხისმგებლობამდე: „ყოველსავე რასაცა იქმოდით, გულითად იქმოდეთ, ვითარცა უფლისასა და ნუ ვითარცა კაცთასა“ (კოლ. 3; 24). სწორედ ამიტომ ვფიქრობთ, რომ მთელი ქვეყნის მასშტაბით ეკონომიკური საქმიანობის წარმატების საფუძველი მართლმადიდებლური მცნებებით ცხოვრებაში უნდა ვეძებოთ.

⁵⁹ ლოცვები ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის 45 სასწაულთმოქმედი ხატისადმი, „აკრიანი“, თბ., 2001, გვ. 39.

⁶⁰ ბასილია თ., სილაგაძე ა., ჩიკვაძე თ., პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე, თბ., 2001, გვ. 39.

მართლმადიდებლური სარწმუნოება – საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ერთ-ერთი ფაქტორი*

თანამედროვე პირობებში ნაციონალური კონკურენტუნარიანობის კვლევა ყველაზე ფართო მასშტაბებით მიმდინარეობს მსოფლიო ეკონომიკურ ფორუმსა და მენეჯმენტის განვითარების საერთაშორისო ინსტიტუტში. მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმი (**The World Economic Forum**)⁶¹ არის საერთაშორისო, დამოუკიდებელი ორგანიზაცია, რომელიც მოწოდებულია საიმისოდ, რომ გლობალური, რეგიონული და დარგობრივი პროგრამების ფორმირებით, გააუმჯობესოს მსოფლიო სიტუაცია პროცესებში ბიზნესლიდერების, პოლიტიკური, სამეცნიერო და საზოგადოების სხვა ხელმძღვანელების ჩართვით. მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმი პროფ. კ. შვაბის ხელმძღვანელობით აქვეყნებს მრავალი სახეობის ანგარიშებს, რომელთა შორისაა გლობალური კონკურენტუნარიანობის ანგარიში, სადაც 2012-2013 წლის ანგარიშში უკვე 144 ქვეყნის ეკონომიკა არის შეფასებული. აღნიშნულ ანგარიშებში მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის მკვლევარები მიუთითებენ, რომ „გლობალური კონკურენტუნარიანობა ესაა ინსტიტუტების, პოლიტიკისა და ფაქტორების ერთობლიობა, რომელიც ქვეყანაში უზრუნველყოფს მწარმოებლურობის განსაზღვრულ დონეს. მწარმოებლურობის დონე, თავის მხრივ, განაპირობებს კეთილდღეობის მდგრადობას, რასაც ეკონომიკა ქმნის საკუთარი მოსახლეობისთვის. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, უფრო კონკურენტუნარიანი ეკონომიკა, უფრო მეტად ზრუნავს ქონდეს მაღალი შემოსავლები თავისი მოქალაქეების საკეთილდღეოდ“⁶².

ჰარვარდის უნივერსიტეტის პროფესორი მ. პორტერი, რომელიც აქტიურად თანამშრომლობს მსოფლიო ეკონომიკურ ფორუმთან გლობალური კონკურენტუნარიანობის კვლევების წარმართვის დროს, თავის ცნობილ გამოკვლევაში „ერების კონკურენციული უპირატესობები“ წერდა: „ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა წარმოადგენს მისი ორგანიზაცი-

* მასალა გადამუშავებულია და ეყრდნობა: ი. გაგნიძე, მართლმადიდებლური სარწმუნოება – საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ფაქტორი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“, თბ. #6, 2011, გვ.65-74.

⁶¹ www.weforum.org

⁶² <http://www.weforum.org/pdf/GCR09>, p.4.

ის მოდელისა და მართვის პრაქტიკის შეერთების შედეგს, რომელიც უფრო მეტადაა მისაღები კონკრეტული ქვეყნისთვის და მოცემული დარგის კონკურენციული უპირატესობის წყაროებისთვის. განსხვავებებს ეროვნულ ფასეულობებში, კულტურაში, ეკონომიკის სტრუქტურაში, არსებულ ორგანიზაციებსა და ისტორიულ განვითარებაში - შეაქვს წვლილი წარმატებული კონკურენციული უპირატესობების მოსაპოვებლად⁶³.

ცნობილი ამერიკელი მეცნიერი პროფ. გ. მენქიუ წერს: „ჩვენი პოზიტიური შეხედულებები სამყაროს მოწყობის შესახებ ჩვენსავე ნორმატიულ შეხედულებებზე მოქმედებს. ნორმატიული დებულებების შესაფასებლად არა მხოლოდ ფაქტებია საჭირო, არამედ გარკვეული ფასეულობითი ორიენტირებიც“⁶⁴. ამგვარად, ეროვნულ ფასეულობებს, რელიგიასა და კულტურას მნიშვნელოვან როლს ანიჭებენ ეს დიდი მეცნიერები ქვეყნის წარმატებული ეკონომიკური კურსისა და შედეგად მისი ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაში.

მენეჯმენტის განვითარების საერთაშორისო ინსტიტუტის მსოფლიო კონკურენტუნარიანობის კვლევის ცენტრში (WCC)⁶⁵ მსოფლიო კონკურენტუნარიანობის საკითხს იკვლევენ საუკეთესო ეკონომიკური შედეგების მქონე 60-მდე ქვეყნის მასშტაბით და წელიწდეულებს პროფ. ს. გარელის ხელმძღვანელობით 21 წელია ამზადებენ. მათი განმარტებით: „კონკურენტუნარიანობა არის ის, თუ როგორ აღწევს ერი მართოს თავისი რესურსები და კომპეტენციები საიმისოდ, რომ აამაღლოს ხალხის კეთილდღეობა. კონკურენტუნარიანობა შეიძლება იყოს გრძელვადიანი და მოკლევადიანი. მოკლევადიანი კონკურენტუნარიანობა მიზნად ისახავს სახელმწიფოს ეკონომიკურ ზრდას (ფასდება მშპ-ს ზრდით) და საწარმოთა მომგებიანობას. გრძელვადიანი კონკურენტუნარიანობა მიზნად ისახავს ეკონომიკურ ზრდაზე მეტს, რაც გამოიხატება საერთო წარმატებაში (კეთილდღეობაში, აყვავებაში). არასპეციალისტის გაგებით ეს შეიძლება იყოს: ეკონომიკურ ზრდას დამატებული „კიდევ რაიმე“. და ეს „რაიმე“ შესაძლებელია იყოს ცხოვრების ხარისხი, გარემოს დაცვა, დაცული საზოგადოება, სამართლის გავრცობადობა, განათლების ხარისხი და ა. შ“⁶⁶. იმავე ავტორის

⁶³ Портер М., Конкуренция; Издательский дом «Вильямс»; Санкт-Петербург, Москва, Киев, 2002, ст.162.

⁶⁴ მენქიუ გ., დასახელებული ნაშრომი, 2008, გვ. 29.

⁶⁵ www.imd.org

⁶⁶ www.imd.org

სხვა სტატიაში მოცემულია აღნიშნული ცნების უფრო ფართო განმარტება: „კონკურენტუნარიანობა არის ეკონომიკური თეორიის სფერო, რომელიც აანალიზებს ფაქტებსა და ეკონომიკურ კურსს, რაც ქვეყანას უქმნის შესაძლებლობას შექმნას და შეინარჩუნოს ისეთი გარემო, რომელიც ხელს შეუწყობს საწარმოებს შექმნან მეტი ღირებულება და ამაღლდეს ხალხის კეთილდღეობა“⁶⁷.

პროფ. ს. გარელიმ ჩამოაყალიბა ქვეყნების მსოფლიო კონკურენტუნარიანობის ოქროს 10 წესი, რომელთაგან ერთ-ერთში მიუთითებს, რომ კონკურენტუნარიანობის მისაღწევად „აწონდაწონეთ გლობალიზაციის უპირატესობები და ქვეყნის სოციალური ერთობისა და მისი ღირებულებითი სისტემის შენახვის მოთხოვნები“⁶⁸.

ლოზანის კვლევითი ცენტრის მიერ მომზადებულ 2011 წლის წელიწდეულში მსოფლიო კონკურენტუნარიანობის 300-ზე მეტი კრიტერიუმი გაერთიანებულია ფაქტორთა ოთხ ძირითად ჯგუფში, ესენია: 1) ეკონომიკის მიღწევები (5 ქვეფაქტორი – შეისწავლება 78 მაჩვენებლის გამოყენებით); 2) სამთავრობო ღონისძიებების ეფექტიანობა (5 ქვეფაქტორი – 71 მაჩვენებლით); 3) ბიზნესის ეფექტიანობა (5 ქვეფაქტორი – 68 მაჩვენებლით); 4) ინფრასტრუქტურა (5 ქვეფაქტორი – 114 მაჩვენებლით)⁶⁹ სტატისტიკური მონაცემები შეადგენს მაჩვენებელთა საერთო რაოდენობის 2/3-ს, ხოლო 1/3 არის ინტერვიუებისა და გამოკითხვის შედეგად მიღებული მასალები.

ბიზნესის ეფექტიანობის გამსაზღვრელ ხუთ ქვეფაქტორს შორისაა „დამოკიდებულებები და ფასეულობები“, რომელიც თავის მხრივ ფასდება შვიდი მაჩვენებლით. სათაურში მოცემული აზრის განმარტების მიზნით გვსურს ამ შვიდი მაჩვენებლის განხილვა მართლმადიდებლური სწავლების ასპექტით, კერძოდ:

1. **გლობალიზაციის მიმართ დამოკიდებულება** (აღნიშნული მაჩვენებელი ითვლება ქვეყნისთვის სასარგებლოდ თუ საზოგადოებაში გლობალიზაციის მიმართ დამოკიდებულება ზოგადად პოზიტიურია). ამ ფაქტორის მიმართ საქართველოში დადებით დამოკიდებულებას ადასტურებს, ის რომ საქართველოს დედაქალაქსა თუ სხვა ქალაქებში (ქუთაისი, ბათუმი, ახალციხე, ონი და სხვა) ერთად თავმოყრილი მართლმადიდებლური, იუდეური,

⁶⁷ www.imd.org

⁶⁸ www.imd.org

⁶⁹ www.imd.org

მაჰმადიანური, კათოლიკური თუ სომხურ-გრიგორიანული ტაძრები მშვიდობიანად თანა-
არსებობენ. ამასთან, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ 26 საუკუნის მანძილზე არასოდეს და-
ფიქსირებულა ქართველ და ებრაელ მოსახლეობას შორის ანტისემიტური განწყობის შემთ-
ხვევები, რასაც ვერ ვიტყვით სხვა ქვეყნებზე.

წმიდა მოციქულთა საქმეებში აღწერილია შემთხვევა, როცა მოციქულ პეტრეს წინაცვე-
თილნი თავს არიდებდნენ, ვინაიდან იგი წინადაუცვეთელებთან ქადაგებდა და ურთიერ-
ობდა. მაშინ წმიდა მოციქული ეუბნება მათ: „მე ვიყავ ქალაქსა შინა იოპესა და ვილოცევდ
რა, ვიხილე განკვირვებასა ჩემსა ჩუენებაი, რამეთუ გარდამოვიდოდა ჭურჭელი რაიმე, ვი-
თარცა ტილოი დიდი, ოთხთაგან კიდეთა დამოკიდებული ზეცით, და მოვიდა ვიდრე ჩემ-
დამდე, რომელსა მივხედენ და გავიცდიდი, და ვიხილე მას შინა ოთხფეხი ქუეყანისა და
მხეცნი და ქუეწარმავალნი და მფრინველნი ცისანი, და მესმა ხმაი, რომელი მეტყოდა მე:
აღდეგ, პეტრე, დაკალ და ჭამე. და მე ვთქუ: ნუ იყოფინ უფალო, რამეთუ ბილწი რაივე გინა
არაწმიდაი არასადა შესრულ არს პირსა ჩემსა. მომიგო მე ხმამან მან მეორედ ზეცით: რომე-
ლი ღმერთმან წმიდა ყო, შენ ნუ ბილწ გიჩნ. ესე იყო სამ გზის და კუალად აღმაღლდა
ყოველი იგი ზეცად“ (საქმე, 11; 5-10). წმიდა წერილის ეს ადგილი მორწმუნეებს საყოველ-
თაო ტოლერანტობისკენ მოუწოდებს, რაც ქვეყნის ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობას
უწყობს ხელს.

მართლმადიდებლური სარწმუნოების მიმდევართაგან ურთიერთობებში უფალი
სიყვარულის უმაღლეს გამოვლინებას ითხოვს, როცა არიგებს მათ: „გიყუარდედ მტერნი
თქუენნი და კეთილსა უყოფდით მოძულეთა თქუენტა. აკურთხევდით მწყევართა თქუენტა
და ილოცევდით მათთვის, რომელნი გმძლავრობდენ თქუენ“ (ლუკა 6; 27-28), რაც ალბათ
საკმაოდ ძნელი აღსასრულებელია დღევანდელ, სირთულეებით გაჯერებულ პოლიტიკურ
თუ ეკონომიკურ გარემოში. აღნიშნული კი, კიდევ ერთხელ მიუთითებს გლობალიზაციის
მიმართ ნამდვილ მორწმუნეთა პოზიტიურ დამოკიდებულებაზე.

2. ქვეყნის იმიჯი საზღვარგარეთ (შენი ქვეყნის იმიჯი საზღვარგარეთ ხელს არ უშლის
ბიზნესის განვითარებას). კულტურისა და სპორტის სფეროში გამოჩენილი ქართველი მოღ-
ვაწეები ხელს უწყობენ საერთაშორისო ასპარეზზე საქართველოსთვის დადებითი იმიჯის
ფორმირებას. მეორე მხრივ, სამწუხარო მაგალითებიც გვაქვს, როცა საქართველოს მოქა-

ლაქეები ხშირად არიან უცხო ქვეყნების საპატიმროებში ან იძულებით დეპორტაციას ექვემდებარებიან. ეს არასასურველი მოვლენები სწორედ უფლისგან განდგომის შედეგად ვითარდება, როცა ადამიანი გაურბის წესიერ შრომას და არაწესიერი, იოლი გზით ცდილობს ლელოს გატანას. აქ ერთადერთი გამოსავალი, ვფიქრობთ, სარწმუნოებით ცხოვრების დაწყებაშია, ვინაიდან უფალი მიგვითითებს: „განიძარცუეთ ძუელი იგი კაცი საქმით მისითურთ“. (კოლ. 3; 9).

3. ეროვნული კულტურა (ეროვნული კულტურა გახსნილია უცხოური სიახლეებისათვის). კულტურა, ანუ ცივილიზაცია, ფართო ეთნოგრაფიული აზრით, შედგება ცოდნის, რწმენა-წარმოდგენების, ხელოვნების, ზნეობის, კანონების, ზნე-ჩვეულებათა და ზოგი სხვა უნარ-ჩვევებისაგან, რომლებიც აითვისა ადამიანმა, როგორც საზოგადოების წევრმა (ე. ბ. ტაილორი)⁷⁰. „კულტურა არის ჩვეულება, რომ კმაყოფილებას გგვრიდეს ყველაზე უკეთესი რამ და თან იცოდე, თუ რატომ“ (ჰენრი ვან დაიკი)⁷¹. საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი ილია II წერს: „კულტურა არის მუდმივი მზადყოფნა სხვისთვის სიხარულის მისანიჭებლად, ზრუნვა მომავლისთვის, ახალგაზრდებისა და საერთოდ ადამიანისათვის. ღვთივმინიჭებული უნარისა და შესაძლებლობების გამოვლინებისათვის, მოყვასში და საკუთარ თავში შემოქმედებითი ძალისა და მრავალმხრივი ტალანტის აღმოჩენისა და გამომზეურებისთვის. ჭეშმარიტი კულტურა არის ისეთი რამ, რაც აახლოვებს ერებს. იგი უმტკივნეულოა და სხვა ქვეყნის კულტურას არ შეურაცხყოფს. პირიქით, უფრო ამდიდრებს მას. არც შეიძლება, რომ რომელიმე კულტურა ჩაიკეტოს საკუთარ თავში, თავის ნაჭუჭში. დიდი შეცდომაა, რომელიმე ქვეყანამ ჩათვალოს, რომ მისი კულტურა სრულიად საკმარისია“⁷². თვითმყოფადი ეროვნული კულტურების გარეშე ვერ შეიქმნება საკაცობრიო საუნჯე და პირიქით, საკაცობრიო ღირებულებების გაუთვალისწინებლად ეროვნული ცნობიერება იქნება შეზღუდული და უნაყოფო. ვფიქრობთ, ყოველივე აღნიშნული საუკეთესოდ მიუთითებს, იმაზე რომ ეროვნული კულტურა საქართველოში გახსნილია უცხოური სიახლეებისათვის.

⁷⁰ <http://ka.wikipedia.org>

⁷¹ სიბრძნის საუნჯე, შემდგენელი კუპრავა ვ., ნაკადული, თბ., 1987, გვ. 164.

⁷² ღვთიური სიბრძნის მართლმადიდებლური ენციკლოპედია, ეკლესიის მამათა გამონათქვამები, შემდგ., კალანდაძე გ., თბ., 2007, გვ. 192-193.

ქართულ ენაში სიტყვა - „საუცხოო“ საუკეთესოს შინაარსით იხმარება და იმაზე მიუთითებს, რომ ქართველს უცხოთვის საუკეთესო ემეტება, რაც ეროვნული კულტურის გახსნილობაზე მიუთითებს ზოგადად. საქვეყნოდ განთქმული ქართული სტუმართმოყვარეობის სულისჩამდგმელი მართლმადიდებლური სარწმუნოებაა, ვინაიდან ის ასწავლის: „პატივისცემასა ურთიერთასა უსწრობდით; სტუმრისმოყვარებასა შეუდეგით; გიხაროდენ მოხარულთა თანა და ტიროდეთ მტირალთა თანა. უკუეთუ შესაძლებელ არს თქუენ მიერ, ყოველთა კაცთა თანა მშვიდობასა ჰყოფდით“ (რომ. 12;10-18). აღნიშნულიდან გამომდინარე, ალბათ არავის გაუკვირდება ის, რომ მსოფლიოში ყველაზე მეგობრული ქვეყნების ათეულში საქართველო მესამე ადგილზეა⁷³. ამგვარად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ თითოეული ადგილი სახარებიდან თუ წმიდა წერილიდან, ასევე, ციტირებული გამონათქვამები ღიად მიუთითებს ქართული ეროვნული კულტურის უცხოური სიახლეების მიმართ გახსნილობაზე.

4. მოქნილობა და შემგუებლობა (ხალხის მოქნილობა და შეგუებულობა ახალი გამოწვევების წინაშე მაღალია). „ქართული კულტურა კროსკულტურულ ველშია მოქცეული. ქართული პოლიტიკური ერთეულები რადიკალურად განსხვავებული (როგორც თვისებრივად, ისე განვითარების დონის თვალსაზრისით) კულტურების მქონე სახელმწიფოთა თითქმის პერმანენტული პოლიტიკური და სამხედრო ექსპანსიის ობიექტს წარმოადგენდა. ასეთ პირობებში ბიოლოგიურ არსებობასთან ერთად, კულტურული თვითმყოფადობის შენარჩუნების ამოცანა ნებისთ თუ უნებლიედ განსაზღვრავს, ერთის მხრივ, მოულოდნელად თავსმოხვეული მკვეთრი სიახლეებისადმი სწრაფად და ადეკვატურად რეაგირებისა და შეგუების უნარის განვითარებას, მეორე მხრივ კი – ერთგვარი კულტურულ-ღირებულებითი იმუნიტეტის გამომუშავებას; ამის შედეგად შეგუება ძირითადად გარეგნულ, არასიღრმისეულ ხასიათს ატარებს და არ ნიშნავს თავსმოხვეული სიტუაციის მიღებას, მის მიერ ნაკარნახები ყოფითი წესებისა თუ ღირებულებების აღიარება-შეთვისებას. პირიქით იგი ბაზირებულია არასასურველი გარემოს სიტუაციურ არაკანონზომიერ მოვლენად აღქმაზე. ამგვარ შეგუებას თან ახლავს შეუვალობა (ტრადიციულ-ღირებულებათა პრიზმაში გატარების შე-

⁷³ <http://info9.ge/?l=G&m=108&f=1&id=18483>

დეგად) თვითმყოფადი კულტურისათვის მიუღებლად მიჩნეული მოვლენების მიმართ⁷⁴. შედეგად კი საუკუნეების მანძილზე ქართველებში განვითარდა მოქნილობისა და შემგუებლობის უნარი.

აღნიშნულს გვინდა დავამატოთ ადგილი სახარებიდან, სადაც უფალი ასტიმულირებს მოქნილობის განვითარებას მორწმუნე ინდივიდში. „და აქო უფალმან მნე იგი სიცრუისაი, რამეთუ გონიერად ყო. რამეთუ ძენი ამა სოფლისანი უგონიერეს არიან უფროის ძეთა ნათლისათა ნათესავსა შორის მათსა. და მე გეტყვ თქუენ: ისხენით თავისა თქუენისა მეგობარნი მამონაისა მისგან სიცრუვისა, რაითა, რაჟამს მოაკლდეთ თქუენ ამიერ, შეგიწყნარნენ თქუენ საუკუნეთა მათ საყოფელთა“ (ლუკა 16; 8-9). აქვე შეგვიძლია მოვიყვანოთ აღნიშნულის შემავსებელი სხვა დარიგებაც: „ყოველივე გამოიცადეთ და უკეთესი იგი შეიკრძალებთ. ყოვლისაგან საქმისა ბოროტისა განეშორებით“ (I თეს.5; 21-22).

5. ეკონომიკური და სოციალური რეფორმების საჭიროება. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ვებგვერდზე ვნახულობთ, რომ ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის მიხედვით საქართველომ 1996 წელს 123-ე პოზიციიდან 2010 წელს 26-ე ადგილზე გადაინაცვლა და ქვეყანა მოხვდა „უმეტესად თავისუფალი“ კატეგორიის ქვეყნების ჯგუფში. „ბიზნესის დაწყების სიმარტივის“ მიხედვით 2010 წელს საქართველო იყო მე-11 ადგილზე (2006 წელს იყო 101 ადგილზე)⁷⁵. ეს მაჩვენებლები ასე მოკლე პერიოდში ვერ მიიღწეოდა, თუ ეკონომიკური და სოციალური რეფორმების საჭიროება თითოეული მოქალაქისთვის კარგად გასაგები და მისაღები არ იქნებოდა.

6. ფასეულობების სისტემა (ფასეულობების სისტემა ხელს უწყობს კონკურენტუნარიანობას). აღნიშნული მაჩვენებლის შესახებ ვრცლად უკვე ვიმსჯელებთ შიდასაფირმო ურთიერთობების მართლმადიდებლური ასპექტით განხილვისას. სადაც კარგად გამოჩნდა, რომ უფალი მორწმუნეებისგან უფლისა და ერთმანეთის მიმართ სიყვარულს ითხოვს. ეს განწყობა ერთმანეთის ინტერესების გათვალისწინებასა და პატივისცემას აყალიბებს. საბოლოო ანგარიშით, კი ეს განსაკუთრებული ერთობა, როგორც ცალკეულ ინდივიდებს შორის, ასევე მთლიანად ქვეყანაში, ხელს უწყობს მაღალი ეკონომიკური შედეგების მიღწევას. გავიხ-

⁷⁴ დურგლიშვილი ნ., დასახელებული ნაშრომი, გვ. 9-10.

⁷⁵ საქართველო საერთაშორისო რეიტინგებში, www.economy.ge

სენოთ, რომ თამარ მეფის ოქროს ხანას საქართველოში გრიგოლ ხანძთელის სულიერი ღვაწლის ეპოქა უძღოდა წინ.

7. კორპორაციის ფასეულობები (კორპორაციის ფასეულობები დასაქმებულის ფასეულობებს ითვალისწინებს). ამ მაჩვენებლის გარშემოც, როგორც წინა შემთხვევაში აღვნიშნეთ, უკვე ვისაუბრეთ, მაგრამ შევეცდებით სხვა საკითხები წამოვწიოთ წინ.

მართლმადიდებლურ სწავლებასთან კავშირის უფრო ნათლად ახსნის მიზნით მოვახდენთ პროფ. გ. მენქიუს ციტირებას: „სხვა დარგის მეცნიერების მსგავსად, ეკონომისტებიც ახალი სფეროების ძიებაში არიან და მუდამ ახალ-ახალი მოვლენების ახსნას ცდილობენ“⁷⁶. ერთ-ერთი ასეთი სფეროა ასიმეტრიული ინფორმაცია, რომლის შესწავლას ეკონომისტები დიდ დროს უთმობენ. 2001 წელს ნობელის პრემია სწორედ ამ სფეროში შექმნილი ნაშრომის ავტორებს: ჯორჯ აკერლოფს, მაიკლ სპენსსა და ჯოზეფ სტიგლიცს გადაეცათ. ასიმეტრიული ინფორმაციის პირებებში დგება მორალური საფრთხის პრობლემა, „როცა აგენტი რაიმე დავალებას ასრულებს ხელმძღვანელისთვის. თუ ხელმძღვანელი ვერ ახერხებს აგენტისთვის თვალყურის დევნებას, ეს უკანასკნელი საქმისადმი უგულისყურო დამოკიდებულებას ამჟღავნებს. მორალური საფრთხე გულისხმობს რისკის ფაქტორს, აგენტის მხრიდან შეუსაბამო ან „ამორალურ“ ქცევას. მუშისთვის ნაკლები კონტროლი პასუხისმგებლობისათვის თავის არიდების ცდუნებაა. იქ, სადაც საკუთრება და კონტროლი განცალკევებულია, როგორც ეს დიდი კორპორაციების უმრავლესობაში ხდება, გარდაუვალია აქციონერებისა და მენეჯერების ინტერესთა შეჯახება. ასე რომ, მორალური საფრთხის პრობლემა აქტუალური რჩება“⁷⁷. აღსანიშნავია, რომ გ. მენქიუს მიერ აღწერილი მორალური საფრთხის პრობლემის გადაწყვეტა აღწერილია მათესა და მარკოზის სახარებებში, სადაც უმეტესად რეოდ დატოვებული საქმის მიმართ მღვიმარე დამოკიდებულების გამოვლენის აუცილებლობაზეა მითითებული, კერძოდ:

„ვითარცა-იგი კაცმან გზად წარმავალმან დაუტევს სახლი თვისი და მისცის მონათა თვისთა ხელმწიფებაი და კაცად-კაცადსა საქმე თვისი და მეკარესა ამცნის, რაითა მღვიმარე იყოს. იღვიძებდით უკუე, რამეთუ არა იცით, ოდეს-იგი უფალი სახლისაი მის მოვიდეს:

76 მენქიუ გ., დასახელებული ნაშრომი, 2008, გვ. 461.

77 იქვე, გვ. 462, 264.

მწუხრი ანუ შუა ღამეს ანუ ქათმისა ხმობასა ანუ განთიად; ნუუკუე მოვიდეს მეყსეულად და გპოვნეს თქუენ მძინარენი. ხოლო რომელსა-ესე გეტყვ თქუენ, ყოველთა ვეტყვ: მღვიმარე იყვენით“ (მარკ. 13; 34-37; მათე 24; 42-51). უფალმა იცის, რომ ადამიანებს უგულისყურობა სჩვევიათ ამიტომ, უფლის წყალობის მოსაპოვებლად გვეუბნება, რომ ხშირად თავი უნდა ვაიძულოთ უფრო მეტის საკეთებლად, „რამეთუ დღითგან იოვანე ნათლისმცემლისაით ვიდრე აქამომდე სასუფეველი ცათაი იიძულების, და რომელნი აიძულებდნენ, მათ მიიტაცონ იგი“ (მათე 11;12) და რომ „სარწმუნოებისა თქუენისაებრ გეყავნ თქუენ!“ (მათე 9;29).

ყოველივე ზემოაღნიშნულს თუ იმას დავამატებთ, რომ საქართველოს მოსახლეობის 2002 წლის პირველი ეროვნული საყოველთაო აღწერის მიხედვით საქართველოში მცხოვრებთა 83,9% მართლმადიდებლობას აღიარებს⁷⁸, მაშინ თითოეული მოქალაქისთვის ამ სწავლების ყოველდღიურ ცხოვრებაში რეალურად გათავისება უდიდესი ეფექტის მქონე აღმოჩნდება როგორც ქვეყნისთვის, ასევე თითოეული მოქალაქისთვის „რამეთუ ღმრთის მოყუარეთა ყოველივე განემარჯუების კეთილად“ (რომ. 8;28). აღნიშნული კი მეტყველებს მართლმადიდებლური სარწმუნოების, როგორც საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების, ერთ-ერთი რეალური ფაქტორის დიდ როლზე.

⁷⁸ www.geostat.ge

Orthodoxy and Economy
II Filled and Revised Edition
A n n o t a t i o n

Concept of the “New Athens and New Jerusalem” proposed by the Georgian King St. David IV the Builder is topical until now. Construction of a building starts from its foundation. Therefore industrial relationships in Georgia must be based upon the strong foundation in a form of the “comprehended religion” – Orthodox Christianity. For generations who grew in Soviet Georgia without any religious education, orthodox studies were counted to be the field only for philologists and historians. Younger generations inherited this approach from them. That is why, even today orthodox studies and theory of economics are considered to be quite demarcated fields.

The work discusses the arguments of necessity for the intervention of the state in the education system and the educational functions of the state. One of the arguments of the state in the education system is “the necessity to establish “the general value in the society”. Therefore, we believe that the norms introduced as a result of reforms to the educational system of the country must not be contrary to the established rules and customs for centuries in Georgia that were determined by the influence of Christian religion. That means the generation of harmonic dependence between knowledge and faith in individual. This view is supported by the work of thinkers: Goethe, Planck, Einstein and others' statements. There are also the opinions of Saint Ilia the Righteous (Ilia Chavchavadze), Saint Gabriel Bishop (Kikodze) and Catholic-Patriarch of all Georgia Ilia II. Based on the Old and New Testaments, the issue of transformation of the snake from the symbol of evil to the symbol of wisdom is explained.

According to the well-known experts, any political, social and economical model in an individual country undergoes change in accordance with religious-national features and traditions. Historically Georgia underwent permanent attacks from the countries with different culture (qualitatively and from the viewpoint of the level of development). The above difficulties forced the country to quickly and adequately react on the novelties foisted on the country and to adapt to them. In the main, such adaptation was superfluous and was characterized with resistance against

features unacceptable to the traditional culture: the Georgian culture and traditions in a course of centuries were determined by teaching of the Orthodoxy. Shown: the main principles of labour relationship and compensation according to the Bible, the possibilities of its imploring and its implementing in economics of Georgia.

The presented work also deals with the comparison of wisdom given in the gospel and the views of Prof. Gregory Mankiw, Harvard University, about decision making process by individuals given in his book “Principles of Economics”. In the presented work there are some extracts from the gospel and Holy Write which are analogous to the considerations discussed in the textbook “Principles of Economics” and which suggest the ways to solve the definite problems. This is one more proof that wisdom given in orthodox studies is eternal.

In his famous research Competitive Advantages of Nations M. Porter, a well-known professor from Harvard University, wrote: “Competitiveness of a country is a result of combination of its organizational model and management practices, which are the most acceptable for certain countries and competitiveness sources of certain industries. Differences in national values, culture, economic structure, functioning organizations and historic development make contribution to obtaining competitive advantages”.

In the yearbook for 2011 produced by the world competitiveness research center of Lozano, over 300 criteria for world competitiveness are divided into 4 major groups: 1. Economic Performance; 2. Government Efficiency; 3. Business Efficiency; 4. Infrastructure.

“Approaches and Values” is one of the five sub factors determining business effectiveness, which in its turn is assessed with seven indicators, namely: attitudes toward globalization; the country’s image abroad; national culture; flexibility and adaptability; need for economic and social reforms; value system; corporate values. The article provides citations from the Gospel and Epistles, the information from the website of the Ministry of Economics and opinions of famous Georgian researchers, which prove that Orthodox religion is one of the important factors for raising competitiveness of Georgia’s economy.

რედაქტორის მინაწერი

წინამდებარე სამეცნიერო-ეკონომიკური ნაშრომი მართლმადიდებლური მოძღვრების ხელთუქმნელ იდეალებზეა დაფუძნებული. მისი ავტორი, როგორც ჭეშმარიტი მართლმადიდებელი, სულ უფრო და უფრო თანმიმდევრულად ცდილობს სიღრმისეულად ჩაწვდეს ბიბლიის უკიდუგანო სიბრძნეს, რაც თავისთავად ახალ ცხოვრებაში შესვლას, ახალ ღვთიეკურთხეულ ადამიანად ჩამოყალიბებას ნიშნავს ... და ეს ყველაფერი ხდება იმ დროს, როცა ბოლო პერიოდში საქართველოში ტოტალურად შემოჭრილი ევრო-ამერიკული ლიბერალიზმის ყოვლისმომცველი სული, რაც ღვთის შემოქმედი სულის ანტიპოდია, წალეკვით ემუქრება ყოველივე უფლისმიერს, თუმცა, მისი პერსპექტივა ფრიად უპერსპექტივოა, რამეთუ „ბოროტეულთ მათივე ძალადობა წალეკავს“ (სიბრძნე სოლომონისა, 21.7). რაც უფრო მწვავედ ალნიშნული ბრძოლა, მით უფრო ბევრი ქართველი ითავისებს სენტენციას იმის შესახებ, რომ უღმერთობა საკაცობრიო დანაშაულია, ხოლო „ტალანტი მრწამსის გარეშე ქმნის არამზადებს“.

მკვლევარი ი. გაგნიძე იმ იშვიათ ქართველ მკვლევართა შორისაა, რომელთაც გათავისებული აქვთ უბერებელი მართლმადიდებლური მოძღვრებისა და ეკონომიკური კვლევების ურღვევი კავშირის რწმენა, რომ უიდეოლოგიო ეკონომიკა არარაობა და ფუჭია. ქ-ნი ი. გაგნიძე უპრეტენზიოდ, მაგრამ ბეჯითად მისდევს ბრძენი ილია II-ის ქადაგებას იმის შესახებ, რომ „ადამიანი ღვთის ქმნილებათა გვირგვინია და თავისი სულიერი მოღვაწეობით ღმერთთან მსგავსებას უნდა მიაღწიოს“... არ დაღლას და დიდ წარმატებას ვუსურვებ ამ მართულებით ჩვენს ავტორს, რომელსაც მტკიცედ სწამს, რომ „ქართველი ერის გზა ქრისტეს გზაა, ეკლიანი გზა ჯვარცმისა და გარდაუვალი აღდგომისა“ (ზვიად გამსახურდია).

პროფესორი რევაზ გოგობია

შინაარსი

ავტორისგან	4
From Author	6
განათლებისა და რწმენის ურთიერთკავშირის სინერგიული ეფექტის შესახებ	7
საქართველოში მონასტრების საგანმანათლებლო ფუნქციის აღდგენის შესახებ	14
ინდივიდთა გადაწყვეტილების მიღების პრინციპები ეკონომიკაში	20
მართლმადიდებლური სწავლების ასპექტით	
შიდასაფირო შრომითი ურთიერთობები მართლმადიდებლური სწავლების	40
ასპექტით	
მართლმადიდებლური სარწმუნოება – საქართველოს ეკონომიკის	51
კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ერთ-ერთი ფაქტორი	
Annotation	60
რედაქტორის მინაწერი (პროფესორი რევაზ გოგოხია)	62

CONTENT

From Author	6
About Synergistic Effect of the Relationship between Education and Beliefs	7
About restoration of educational function of monasteries in Georgia	14
The principles of Decision Making by Individuals in economics by Orthodox teaching aspect	20
Internal labor relations by Orthodox teaching aspect	40
Orthodox faith - one of the factors for raising Georgia's Economic competitiveness	51
Annotation	60
From Editor Prof. Revaz Gogokhia	62